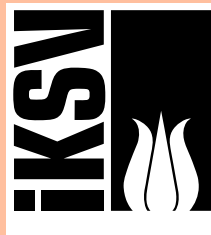

**YEREL
YÖNETİMLER
İÇİN**

**KÜLTÜREL
PLANLAMA**

ŞUBAT 2016

YEREL YÖNETİMLER İÇİN
KÜLTÜREL PLANLAMA
ŞUBAT 2016

**YEREL
YÖNETİMLER İÇİN
KÜLTÜREL
PLANLAMA**

ŞUBAT 2016

Bu rapor,
İstanbul Kùltür Sanat Vakfı'nın
kùltür politikaları çalışmaları
kapsamında hazırlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

YÖNETİCİ ÖZETİ	07
KAPSAM VE YÖNTEM	10
GİRİŞ	12
1 KÜLTÜR VE PLANLAMA	16
1 A KÜLTÜR TERMİNOLOJİSİ	18
1 B KÜLTÜREL PLANLAMANIN ÇEŞİTLERİ	21
1 C BAŞARILI KÜLTÜREL PLANLAMANIN TEMEL UNSURLARI	23
1 D PAYDAŞLAR	27
2 EYLEM PLANI (ADIMLAR VE SÜRELER)	34
2 A HAZIRLIK	36
2 B ARAŞTIRMA VE VERİ TOPLAMA	40
2 C ANALİZ	50
2 D KURUMSAL SÜREÇLER VE PAYLAŞIM	56
2 E PLANIN YAZIMI	59
2 F KAMUOYUNA DUYURMA	61
2 G HAYATA GEÇİRME	62
2 H İZLEME VE DEĞERLENDİRME	63
SONUÇ	66
EKLER	68
EK 1 YASAL ÇERÇEVE	68
EK 2 BELEDİYE STRATEJİK PLANLARI KARŞILAŞTIRMASI	75
KAYNAKÇA	87

YÖNETİCİ ÖZETİ

Kültür nedir? Neden önemlidir?

UNESCO'ya göre “En geniş anlamıyla kültür, bir toplumu ya da toplumsal grubu tanımlayan ayırıcı maddi, manevi, zihinsel ve duygusal özelliklerin birleşiminden oluşan bir bütündür. Sadece sanat ve edebiyatı değil, aynı zamanda yaşam biçimlerini, insanın temel haklarını, değer yargılarını, geleneklerini ve inançlarını da kapsayan bir olgudur.”

Kültür, günümüzün küreselleşen dünyasında sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik, sosyal ve çevresel boyutları ile birlikte dördüncü ayağı olarak kabul ediliyor.

Kentlerde beraber yaşama dinamiklerinin geliştirilmesine aracılık eden kültür; yaşam kalitesinin ve refahın artırılmasında rol oynarken, yarattığı sosyal ve ekonomik değerler ile kalkınma stratejilerinin odağına yerleşiyor.

Yerel yönetimlerin kültür politikalarının oluşturulmasında rolü nedir?

Birçok kültürün iç içe geçtiği günümüz kentlerinde yerel yönetimler, vatandaşlar, sivil toplum kuruluşları, merkezi hükümet ve uluslararası ağlar arasında diyalog geliştirmede etkili olabilecek aktörler olarak öne çıkıyor.

Vatandaşlara doğrudan temas edebilme ve yönetilen coğrafyanın sosyokültürel özelliklerine hâkim olma kapasitesine sahip yerel yönetimlerden insan odaklı ve eşitlikçi bir sürdürülebilir kalkınma anlayışı ile kapsayıcı politikalar üretmeleri bekleniyor.

Kültürel planlama nedir?

Kültürün stratejik ve bütünsel bir şekilde kamu planlaması süreçlerine dahil edilmesidir. İşbirliklerinden faydalanarak, katılımcı yöntemlerle yürütülen bu süreç, kültürel çerçevenin tanımlanması ve eylem planı için stratejinin geliştirilmesiyle devam eder ve sonunda kültürel plan oluşturulur.

Bu çalışmanın amacı ve kapsamı nedir?

Bu çalışma, sürdürülebilir kalkınma için mahallelerin, semtlerin, ilçelerin ve illerin sahip oldukları kültürel kaynaklarla uyumlu şekilde planlanması ve farklı kültürlerin bir arada yaşayabileceği kentler yaratılması gerektiği fikrinden yola çıkıyor.

Türkiye’de yerel yönetimlere kültür odaklı planlama anlayışının geliştirilmesi için bir yol haritası sunmayı hedefleyen çalışmada, dünyadan farklı yerel yönetimlerin sürdürülebilir kentler yaratma yolunda hayata geçirdiği uygulamalar mercek altına alınıyor.

İstanbul belediyelerinin stratejik planlarının karşılaştırmasından çıkan temel tespitler “Giriş” bölümünde özetleniyor. “Kültür ve Planlama” başlıklı birinci bölüm, kültürel planlama kavramını ve kültürün kamusal planlamadaki işlevini kısaca anlatıyor. “Eylem Planı” başlıklı ikinci bölümde sunulan aşamaların yerel yönetimlerin stratejik planlama süreçlerine eşlik etmesi hedefleniyor. “Ekler” bölümünde ise ilgili yasal mevzuatın yanı sıra İstanbul belediyelerinin stratejik planlarının karşılaştırmalı tabloları veriliyor.

Önerilen kültürel planlama çerçevesi İstanbul gibi küresel bir kente de, daha küçük ölçekteki kent ve ilçelere de hitap ederken, her birinin özgün bağlamında değerlendirilmesi gerektiğinin altını çiziyor.

Bu yaklaşımın yerel yönetimlere katılımcı, veri odaklı, kentteki aktörler ve kuruluşlarla etkili iletişim ve işbirlikleri geliştirilerek kurgulanacak stratejik planlama ve uygulama süreçlerinde yardımcı olması amaçlanıyor.

Dünya kentleri kültürel planlama süreçlerini nasıl yürütüyor?

Çalışma kapsamında üç farklı kıtadan altı kentle (Amsterdam, New York, Seul, Tokyo, Toronto, Viyana) yürütülen anketin sonuçlarına göre, bu kentlerin hepsi kültürü stratejik planlarının önemli bir parçası olarak benimsiyor ve kültürün kentle olan güçlü ilişkisindeki bir özelliğe vurgu yapıyor.

Örneğin, Seul ve New York en çok önemi, planlama sürecini katılımcı metotlarla yürütmeye veriyor. Viyana da kentin kültürel dinamiklerini yönlendirme işini kentin kültür aktörlerine bırakmanın gerekliliğini vurguluyor. Amsterdam kentin yalnızca merkezinde değil, genelinde kültürün rolünü güçlendirmeyi önemsiyor. Tokyo kültürün kentsel gelişimi sağlamadaki işlevine değiniyor. Toronto ise kültür ekonomisini yaratıcı sermaye üzerinden geliştirmeyi hedefliyor.

Bir sonraki araştırma adımı nedir?

Kültüre ilişkin göstergeler konusunda güvenilir ve kaliteli veriye erişmek zor olduğu için İstanbul'daki belediyelerin mevcut kültürel altyapısı ve faaliyetlerine dair kapsamlı bir analiz sunulmuyor.

Üzerinde daha çok araştırma yapılması ve veri toplanmasının faydalı olacağı alanlar, yeni kültürel üretim ve tüketim türleri (dijital tüketim vb.); vatandaşların kültüre erişimi ve katılımı; sanatçıların ve diğer yaratıcı mesleklerin kentin sosyal ve ekonomik dokusundaki yeri olarak ortaya çıkıyor.

Uzun vadede bu çalışma ile neler hedefleniyor?

Türkiye'de yerel yönetimlerin kültürel planlamayı benimsemeleri sayesinde, vatandaşların karar alma mekanizmalarına katılımının güçlendirilmesi, kentlilik bilinci yaratılması ve kent sakinleriyle etkin iletişim kurulmasına aracılık edilmesi mümkün görünüyor.

Kentlerin kültür başlığı altında ulusal ve uluslararası ağlar vasıtasıyla bir araya gelmesi ile verimli işbirliklerinin doğması ve kültür politikalarında yerleşme sürecinin ilerleme kaydetmesi bekleniyor.

KAPSAM VE YÖNTEM

Araştırma kapsamında dünyadaki ve Türkiye'deki kültürel planlama ve kültür politikaları literatürü tarandı. Bu literatüre örnek olarak, Birleşmiş Milletler Kültür ve Eğitim Organizasyonu (UNESCO) raporları, Kültür için Yerel Gündem 21 ve Kültür 21: Eylemler gibi temel kültür politikaları belgelerinin yanı sıra 2011 yılında İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları tarafından yayımlanan *Yerel Kültür Politikaları El Kitabı: Adımlar, Araçlar ve Örnekler* sayılabilir. Buna ek olarak, dünyadan farklı kentlerin kültürel planlama belgeleri de incelendi.

Literatür taraması ile eş zamanlı olarak, Dünya Şehirleri Kültür Forumu¹ adlı iletişim ağının koordinasyonunu üstlenen BOP Danışmanlık işbirliğiyle Amsterdam, New York, Seul, Tokyo, Toronto ve Viyana yerel yönetimleri ile bir anket çalışması gerçekleştirildi. Kentlerin seçiminde küresel kent olmalarının yanı sıra dünyanın farklı bölgelerinden olmalarına dikkat edildi. Hazırlanan sorularla bu kentlerin kültürel planlama kavramına yaklaşımı, planlama süreçleri ve bu süreçte karşılarına çıkan zorlukların incelenmesi amaçlandı.

Diğer taraftan, kültür ve sanat etkinliklerinin, kültür endüstrilerinin ve kültürel mirasın yoğunlaştığı ilçeler olmaları nedeniyle seçilen Beyoğlu, Şişli, Üsküdar, Kadıköy, Fatih ve Beşiktaş belediyelerinin yanı sıra İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile temasa geçildi. Bu yedi belediyenin stratejik planları yanda yer alan başlıklar özelinde karşılaştırıldı:

Stratejik planın misyon ve vizyon bölümlerinde kültüre atfedilen anlam ve roller,

Kültür ve kent ilişkisi bağlamında yer alan stratejik hedefler ve göstergelerden örnekler,

Kültür ve kent ilişkisi bağlamında ilgili müdürlükler,

Kültürel çeşitlilik, toplumsal cinsiyet, etnik çeşitlilik ve dini inanç özgürlüğü konularının ele alınışı.

Sonuç olarak İstanbul'dan seçilmiş yerel yönetimlerin mevcut stratejik planları, kültürel planlama konusunda yapılan araştırmalar ve yurt dışındaki belediyelerin deneyimleri ile ulaşılan genel tespitlere metnin "Giriş" bölümünde, karşılaştırmalı verilere ise "Ekler" bölümünde yer verildi.

GİRİŞ

Küreselleşme süreciyle birlikte ülkelerin kalkınmasında önemli bir işlev edinen kentlerde kültür,² kamu politikaları içinde önemli bir yer tutmaya başladı. Bu bağlamda, kentlerin ekonomik başarısıyla kültürel canlılık arasındaki ilişki belirginleşti. Kültürün beraber yaşama dinamiklerinin geliştirilmesi ile yaşam kalitesinin ve refahın artırılmasında oynadığı rol de giderek görünürlük kazandı.

Yerel yönetimler böylesi bir potansiyeli barındırmasına karşın, Türkiye’de görece kısıtlı bir hareket alanına sahiptir. Yerinden yönetim anlayışına yeni bir boyut getirdiği düşünülen Kamu Yönetimi Reformu’nun varlığına rağmen, henüz uygulamada kaynakların dağıtımı ve yetki aktarımı bağlamında yerleşmenin tam olarak gerçekleştirilmediği tartışılmaktadır.³

Bu soruna rağmen, yerel yönetimler vatandaşlar, sivil toplum kuruluşları, merkezi hükümet ve uluslararası kuruluşlar arasında diyalog geliştirmede etkili olabilecek aktörler olarak öne çıkmaktadır. Birçok kültürün iç içe geçtiği günümüz kentlerinde, söz konusu çokkültürlü yapıyı karar mekanizmalarına en iyi şekilde dahil etme ve farklılıklara rağmen bir arada yaşam kültürünü inşa etme yolunda yerel yönetimlere büyük görevler düşmektedir. Vatandaşlara doğrudan temas edebilme ve yönetilen coğrafyanın sosyokültürel özelliklerine hâkim olma kapasitesine sahip yerel yönetimlerden insan odaklı, eşitlikçi bir sürdürülebilir kalkınma anlayışı ile kapsayıcı politikalar üretmeleri beklenmektedir.

2 “En geniş anlamıyla kültür, bir toplumu ya da toplumsal grubu tanımlayan ayırıcı maddi, manevi, zihinsel ve duygusal özelliklerin birleşiminden oluşan bir bütündür. Sadece sanat ve edebiyatı değil, aynı zamanda yaşam biçimlerini, insanın temel haklarını, değer yargılarını, geleneklerini ve inançlarını da kapsayan bir olgudur.” *UNESCO, Mexico City Declaration on Cultural Policies World Conference on Cultural Policies, Mexico City. 26 July - 6 August. s.1. Erişim Tarihi: 4 Ocak 2016. http://portal.unesco.org/culture/en/files/12762/11295421661mexico_en.pdf/mexico_en.pdf*

3 İnce, A. (2009). Yerel Düzlemdeki Kamu İdareleri ve Kültür Politikaları. *Türkiye’de Kültür Politikalarına Giriş* içinde Ada, S., A., İnce. (Der.).

Planlama süreçlerinin, günümüzün küreselleşen ve gittikçe karmaşıklaşan kentlerinde birçok dinamiği göz önüne alması gerekir. Bunların arasında kentlilerin yaşam biçimleri, çevreleriyle kurdukları ilişki, geçmişlerinden gelen değerlerinin, inanç ve alışkanlıklarının gündelik hayatlarına etkisi, kentsel çevrenin tarihi, sembolik özellikleri ile toplumsal hafızadaki yeri sayılabilir.

Kültür ve kent ilişkisinin bir diğer güçlü yönü, kültürün yaratıcı endüstrileri doğrudan besleyen özelliğiyle bir istihdam ve ekonomik canlılık kaynağı olmasıdır. Zanaattan tasarıma, reklamcılıktan dizi sektörüne uzanan kapsamıyla yaratıcı endüstriler özellikle “şehirlerin ‘yeni’ ülkeler olarak nitelendirildiği”⁴ günümüzde kadın istihdamını artırmada bir katalizör,⁵ ayrıca ekonomik kriz zamanlarından görece daha az etkilenen⁶ ve genç işsizliğine çözüm olabilecek bir alan olarak öne çıkmaktadır.

Bu bağlamda, büyük bir metropol olan İstanbul, bir yaratıcı endüstriler merkezi olarak da uluslararası alanda görünürlüğünü artırmaktadır. Türkiye’ye bakıldığında, yaratıcı endüstrilerde istihdam edilen iş gücünün yaklaşık yarısının İstanbul’da olduğu görülmektedir.⁷ İstanbul’un bu potansiyelinin bizlere gösterdiği üzere, kültür ekonomisi yarattığı sosyal ve ekonomik değerler ile kalkınma stratejilerinin odağına yerleşmiştir.⁸ Kent politikalarının ve kimliğinin oluşturulmasında başat aktörler olan yerel yönetimler de doğru planlama süreçleriyle kültürün bu potansiyelinden faydalanıp sürdürülebilir kalkınmaya ivme kazandırabilir.

4 Dervişoğlu Okandan, G. (2016). The Effect of Cultural and Creative Industries on Economic Development of the Cities: A Comparative Analysis of Turkey and UAE. s.1.

5 Birleşmiş Milletler Endüstriyel Gelişme Örgütü. Women in Creative Industries. UnidoGender. No:4. Erişim Tarihi: 21 Ocak 2016. http://www.unido.org/fileadmin/user_media_upgrade/What_we_do/Topics/Women_and_Youth/UNIDO_Gender_Newsletter_NO.4_A4.pdf

6 Gabe T, Florida R, Mellander C. (2013). The Creative Class and The Crisis. *Cambridge Journal of Regions, Economy, and Society*. 6, s.37-53.

7 YEKON (2014). İstanbul Yaratıcı Ekonomi Çalışmaları Atölyesi Final Raporu. s.13.

8 Dervişoğlu Okandan, G. (2016). The Effect of Cultural and Creative Industries on Economic Development of the Cities: A Comparative Analysis of Turkey and UAE. s. 3.

Bu çalışma, sürdürülebilir kalkınma için mahallelerin, semtlerin, ilçelerin ve illerin sahip oldukları kültürel kaynaklarla uyumlu şekilde planlanması ve kültürlerin bir arada yaşayabileceği kentler yaratılması gerektiği fikrinden yola çıkmaktadır. Kültürel kaynakların yerel yönetimlerin planlama çalışmalarının odağına alınması ve kültüre dayalı sürdürülebilir kalkınma yaklaşımının geliştirilmesi için atılabilecek ilk adımları göstermeyi hedeflemektedir.

Araştırma sürecinde İstanbul'daki belediyeler ile yapılan görüşmeler ve bu çalışmanın sonunda karşılaştırmalı dökümleri verilen stratejik planların incelenmesi neticesinde aşağıda özetlenen tespitlere ulaşılmıştır:

Türkiye'de kültürel planlama anlayışı yeterince yerleşmemiştir. Yerel yönetimlerin hazırladıkları stratejik planlarda kültüre ayrılan yer sınırlıdır.

Sürdürülebilir kalkınmanın temel unsurlarından biri olan kültür, stratejik planlarda, sosyal, ekonomik ve çevresel unsurlar ile birlikte bütüncül bir yaklaşımla ele alınmamaktadır. Kültür ile ilgili hedefler genellikle sanat etkinliklerinin planlanmasına yöneliktir.

Nicelik odaklı politikalar, kültür alanında sunulan hizmetlerin genellikle etkinlik, katılımcı sayısı ve salon adedi gibi sayısal veriler üzerinden değerlendirilmesine sebep olmaktadır. Bununla bağlantılı olarak doğru göstergeler de geliştirilememektedir.

Kültür politikalarında yerelleşme süreci tam anlamıyla gerçekleşmemiştir. Bu nedenle, ilçe belediyeleri ile büyükşehir belediyesi veya belediyeler ile yereldeki diğer kamu kurumları arasında yetki ve sorumluluk paylaşımı net değildir. Bu da kültür planlamasında kaynakların etkin şekilde kullanılamaması sonucunu doğurmaktadır.

Belediye başkanı, kültür vizyonunun belirlenmesinde ve projelerin gerçekleştirilmesinde temel bir role sahiptir.

Belediyelerin farklı birimleri arasında kültürel planlama konusunda koordinasyon ve işbirliği pratiği yeterince yaygın değildir.

Miras değeri taşıyan kültürel öğelerle bu mirası geleceğe taşıyan güncel yorumların harmanlanarak toplumsal kalkınmaya katkıda bulunması yaklaşımından ziyade, ikisinden birine odaklanma eğilimi vardır.

Sosyal adaletin ve toplumsal barışın sağlanmasında önemli olan çokkültürlülük, göç, etnik çeşitlilik, dini inanç özgürlüğü gibi konulara planlamalarda çok değinilmemekte veya uygulamada bu konular göz ardı edilmektedir.

Kültür alanında ulusal düzeyde veri toplanmasını sağlayacak bir sistemin geliştirilememiş olması kültür odaklı bir planlama anlayışına yerelde de engel teşkil etmektedir.

Belediyeler tarafından yaygın olarak kullanılan stratejik plan hazırlama metodu daha çok merkezi yönetimlere uygundur.

1 KÜLTÜR VE PLANLAMA

Kültür ve kent birbirinden ayrı düşünölemeyecek iki kavramdır. Kaynağını toplumdan alan ve kültürel hizmetler aracılığıyla tekrar topluma ulaşan kültürün her vatandaşın erişim ve katılımına açık olması için planlama süreçlerine dahil olmaya ve finansal desteğe ihtiyacı vardır. Geniş kitlelere bu hizmetleri ulaştırabilmedeki rolüyle kamu sektörü, kültür alanı, kültürel girişimler ve yerel üretimin desteklenmesi, vatandaşların çeşitli kültür mekânları ve etkinlikleri aracılığıyla kültürel yaşama katılımının özendirilmesi, dezavantajlı toplulukların kültüre erişimi ve kültürel üretime katılımının kolaylaştırılması, kent kimliğinin zenginleştirilmesi, somut ve somut olmayan kültürel mirasın korunması, zanaat ve tasarım alanının desteklenmesi, bağımsız sanat toplulukları ve sanatçıların kültür merkezleri ve benzeri yapılarla teşvik edilmesi, kültür profesyonellerinin ve kültürel kapasite geliştirme projelerinin yerel düzlemde hayata geçirilmesi için temel bir işleve sahiptir. Sürdürülebilir kalkınmayı gerçekleştirebilmiş kentler, kültürü bütün bu boyutlarıyla planlama ve hizmet süreçlerine dahil edebilmiş kentler olacaktır.

Kültürün kamusal planlamadaki işlevini aşağıdaki şekilde ifade etmek de mümkündür:⁹

Kültür; paylaşılan değerleri, ifade biçimlerini ve pratikteki uygulamaların tümünü içerdği için politika yapımı, planlama, uygulama ve değerlendirme gibi kamusal süreçlerde önemli bir kaynak niteliği taşır.

Sürdürülebilirlik ve refahın sağlanabilmesi amacıyla temel bir role sahiptir.

Geçmişini değerlendirmeyi, bugün harekete geçebilmeyi ve geleceği konuşabilmeyi sağlar.

⁹ Hawkes, J. (2001). *Kalkınmanın Dördüncü Ayağı: Kültürün Kamusal Planlamada Temel Rolü*, s. 1, 2.

Kamusal planlamada bahsi geçen refah, uyum, kapasite geliştirme, katılım, aidiyet, açıklık gibi birçok kavramı bir araya getirecek şekilde kapsayıcıdır.

Tüm sosyal ilişkileri ve bu ilişkileri şekillendiren örgütlenme biçimlerini içine alacak şekilde ulaşılabilir, esnek ve standartlaştırılabilen bir çerçeve sunar.

Kültürel perspektif, toplulukların karar alma süreçlerine katılımına ve seslerinin duyurulmasına önem veren kamu politikalarına gerekli katılımcılık boyutunu kazandırır.

Sonuç olarak kültürün kamu planlamasında katkı sağlayacağı değerler aşağıdaki gibi sıralanabilir:¹⁰

Katılım ve demokrasi,

Duyarlılık ve kapsayıcılık,

Özgürlük, adalet ve eşitlik,

Barış, güvenlik ve huzur,

Yaratıcılık, hayal gücü ve yenilik,

Sağlık, refah ve canlılık,

Çevre duyarlılığı.

1 A KÜLTÜR TERMİNOLOJİSİ

Kültürel planlama pratiği sürekli gelişmekte ve yeni kavramlar ortaya çıkmaktadır. Alanla ilgili kelime dağarcığı her geçen gün zenginleşmektedir. Burada sunulan tanımlamalar, çalışmanın bütününde kullanılan terminolojinin anlaşılır kılınmasını hedefler.

Kültürel canlılık: Sürdürülebilir ve sağlıklı bir toplum oluşturmanın temelinde yatan kültürel canlılık, bir toplumun refahını sağlayacak ve yaşam kalitesini artıracak imkânların varlığını, bilinirliğini ve desteklenmesini ifade eder.

Kültürel çerçeve: Kamu planlamasına kültürel boyutu dahil edebilmek için temel alınan vizyon, politika, strateji ve göstergeleri belirtir. Bu çerçeve kentte kültürel canlılığın artırılması için benimsenen planlama stratejisinin arka planında yer alır.

Kültürel çeşitlilik: Binlerce yıllık tarihin bir ürünü ve tüm halkların dilleri, fikirleri, yaratımları, etkinlikleri aracılığıyla var ettikleri bir olgudur. Çok boyutlu bir kavram olan kültürel çeşitlilik, bir toplumda farklı kültür, inanç ve dilden bireylerin bir arada yaşamasını, kimliklerin ve farklılıkların sürekli bir şekilde yeniden tanımlanmasını sağlar. Dolayısıyla, barışçıl bir toplumun ve içinde şekillenen vatandaşlık kavramının temel taşıdır.

Kültürel gösterge: Sanat ve Kültür Kurumları Uluslararası Federasyonu (IFACCA) tarafından 2005 yılında yayımlanan *Sanat Politikaları İçin İstatistikî Göstergeler Raporu*'nda¹¹ kültürel gösterge, kültür ve sanat alanında zaman içinde gerçekleşen değişimi gözlemleyebilmek amacıyla kullanılan istatistikî veriler olarak tanımlanır.

¹¹ IFACCA, Statistical Indicators for Arts Policy. <http://media.ifacca.org/files/statisticalindicatorsforartspolicy.pdf>

Kültürel haritalandırma: Belirli araştırma teknikleri ile bilgi toplanması ve hazır veri tabanlarının birleştirilerek analiz edilmesiyle, planlamanın yapıldığı alanda yaşayan topluluğun kültürel kaynaklarının belirlenmesini ve görsel olarak temsilini ifade eder.

Kültürel kaynaklar: Coğrafi, beşeri, ekonomik ve kültürel altyapıya ilişkin verilerden oluşan kültürel kaynaklar aynı zamanda topluluğun yaşam tarzı, kültürel alışkanlıkları, inançları gibi soyut ifade biçimleri ile topluluk için anlam taşıyan kültürel mekânları da tanımlar. (bkz. Tablo 4: Kentimizi Tanıyalım, s.43)¹²

Kültürel miras: Kente dair anılardan doğal çevreye kadar uzanan geniş bir kapsamın yanı sıra somut ve somut olmayan kültürel mirası içeren boyutlarıyla toplumların kimlik oluşumunda önemli bir role sahiptir. Bu nedenle geçmişle özdeşleşmesinin yanında hâlâ canlı olan ve sürekli evrilen bir kavram olarak görüldüğünde toplumsal yaşamda aktif bir şekilde yer alacaktır.

Kültürel plan: Belirlenen kültürel çerçeveye göre bir eylem planı ve bütçe oluşturulmasıdır.

Kültürel planlama: Kültürün stratejik ve bütünsel bir şekilde kamu planlaması süreçlerine dahil edilmesidir. Belirli işbirlikleriyle, katılımcı yöntemler kullanılarak öncelikle planlama bölgesinde yaşayan topluluğun kültürel kaynaklarının belirlenmesiyle başlayan süreç, kültürel çerçevenin tanımlanması ve eylem planı için stratejinin geliştirilmesiyle devam eder ve sonunda kültürel plan oluşturulur.

Kültürlerarası kentler: Avrupa Konseyi tarafından koordine edilen bu proje, farklı kültürlerin birlikte yaşamasını kolaylaştırmak amacıyla yapılacak bütünsel düzenlemelerin gerekliliğini savunur, kültürlerarası diyalogu ve bir arada yaşamı teşvik eden kentler yaratmayı hedefler.

Yaratıcı ekonomi:¹³ Potansiyel olarak ekonomik büyüme ve gelişim yaratan yaratıcı varlıkların bütünüdür.

Yaratıcı endüstriler:¹⁴ Sanat, iş dünyası ve teknoloji alanlarının kesişiminde, büyük oranda yaratıcılığa dayalı olarak gerçekleşen ve fikri mülkiyet haklarına tabi olan ekonomik etkinliklerin tamamıdır.

Yaratıcı kent:¹⁵ Çeşitli kültürel etkinliklerin kentin ekonomik ve sosyal işleyişinin vazgeçilmez bir parçası olduğu kenttir.

Yerel kültür politikaları: Yerel yönetimlerin kültür ve sanat etkinliklerine yönelik politikalarıdır. Kültürel çeşitliliğin sağlanması, kültüre katılımın artırılması gibi amaçların yanı sıra bir bölge ya da kentlerde yaşayan tüm vatandaşların sanatsal ve kültürel ifade biçimlerinin kamu politikaları tarafından garanti altına alınmasını amaçlar. Ek olarak sosyal, ekonomik, çevresel açıdan da ele alınarak kentin sürdürülebilir kalkınma hedefini sağlama amacı taşır.

¹³ a.g.y.

¹⁴ Dervişoğlu Okandan, G. The Effect of Cultural and Creative Industries on Economic Development of the Cities: A Comparative Analysis of Turkey and UAE. s.18.

¹⁵ a.g.y.

1 B KÜLTÜREL PLANLAMANIN ÇEŞİTLERİ

Bir yöntem olarak kültürel planlamanın, kültürün sürdürülebilir kentler yaratma yolundaki önemi fark edildikçe, küresel kentlerde daha fazla kullanılmaya başlandığını görürüz. Kültürel planlama, kentin kültürel kaynaklarının kentlerin kalkınmasında stratejik ve bütünsel bir yaklaşımla kullanılması, bir başka deyişle kent planlamasına kültür perspektifinden bakılmasını ifade eder. Ancak geleneksel şehir planlama süreçlerinden farklı olarak, kültürel planlama yaklaşımı ile geniş kapsamlı projeler geliştirilebilir. (bkz. Tablo 1. Kültürel Planlamanın Çeşitleri, s.22) Öncelik taşıyan bir mahalleye odaklanması, yalnızca belirli bir kültür alanının ele alınması ya da kültürel haritalandırma çalışmasının yapılması kültürel planlamanın çeşitlerine örnektir.

Kültürel planlama ile sanat etkinlikleri planlaması sık sık birbiriyle karıştırılır. Sanat etkinlikleri planlaması; tiyatrolar, galeriler, müzeler, konser salonları ve sanat merkezlerinin programlarının oluşturulmasının yanı sıra desteklenecek bağımsız sanatçı, kültür ve sanat kurumu, kültür profesyoneli veya eğitim projelerinin belirlenmesini ve kentlilerin bu etkinliklere katılımının sağlanması için yıllık planlar hazırlanmasını ifade eder. Bir başka deyişle, sanat etkinlikleri planlaması kültürel planlamanın bir alt başlığıdır. Öte yandan kültürel planlama; kentsel tasarım, kamusal sanat, ulaşım, güvenlik gibi unsurları da göz önünde bulundurarak, kültür odaklı bütünlük bir planlama yaklaşımını benimser.¹⁶

Stratejik planlamanın kapsamı ve niteliği, kent veya ilçe ölçeğine göre değişkenlik gösterir. Bu doğrultuda, kültürel planlama çeşitlerine dair örnekler aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.¹⁷

¹⁶ Evans, G. (2001). *Cultural Planning*. s.7.

¹⁷ Kanada Yaratıcı Şehir Ağı (Creative City Network of Canada) tarafından hazırlanan *Kültürel Planlama için Araçlar Belgesi*'nden (*Cultural Planning Toolkit* (2010) uyarlanmıştır.

Tablo 1. Kültürel Planlamanın Çeşitleri

<p>Kültürel kaynakların haritalandırılması İşbirlikleri ile şekillenecek kapsamlı araştırma süreçleri sonunda bir kentin kültürel kaynakları belirlenir. Alt bir planlama türü olarak da uygulanabilen kültürel haritalandırma, kültürel planlama sürecinin de en kritik aşamasıdır.</p>	<p>Belirli bir alana odaklanan planlama Tek bir alana odaklanarak yıllık hedeflerin, faaliyetlerin belirlenmesi sağlanır. Örneğin tek bir sanat alanına odaklanan bir planlama yapmak mümkündür. Kentteki kamu destekli sanat kurumlarının programlarının oluşturulması, desteklenecek sanatçı, bağımsız kültür-sanat kurumu ve sanat eğitimi projelerinin belirlenmesi ile sanat etkinliklerine katılımın artırılması amacıyla yıllık planlar hazırlanması bu kapsama girer.</p>	<p>Şehir ya da bölge planının kültürel ögesi Belediyeler tarafından yapılan stratejik planlamaların bir bölümünün kültüre ayrılmasıdır. Buradaki önemli nokta, kültür boyutunun belediyenin ilgili diğer bölümleri tarafından göz önünde bulundurulması ve hedeflerine ulaşmak için bir kaynak niteliğinde görülmesidir.</p>
	<p>Kent içinde belirli bir bölgeye odaklanan planlama Belirli bir mahalleye ya da kent merkezine odaklanır. Amaç, iyileştirilmesi hedeflenen kentsel alanın, kültürel kaynakların etkin kullanımı ile planlanmasıdır.</p>	
	<p>Bir kültür ya da sanat alanının yerel dinamiklerinin ve bağlamının değerlendirilmesi Kültür turizmi potansiyelinin araştırılması ya da kültür merkezi projesi için fizibilite çalışması yapılması, ilçe veya kentteki kültür sektörlerinin ekonomik etkisinin değerlendirilmesi vb. örnekler verilebilir.</p>	<p>Geniş kapsamlı kültürel plan Planın birlikte yürütüleceği toplulukların kültüre dair ihtiyaçları ile plan alanının kültürel altyapısı araştırılır ve değerlendirilir. Bu değerlendirmeye göre, kültürel kaynakların kentsel planlama unsurlarına dahil edilmesi sağlanır.</p>
	<p>Kültürel yaşama katılımı ilgili konulara odaklanan planlama Planlama alanında yaşayan topluluktaki erişim, çeşitlilik gibi bir konuya odaklanan planlama anlayışının benimsenmesidir.</p>	

1 C BAŞARILI KÜLTÜREL PLANLAMANIN TEMEL UNSURLARI

Kültürel planlama dinamik bir süreçtir. Tablo 1’de kültürel planlamanın çeşitleri olarak belirtilen bazı planlama türleri, daha geniş kapsamlı bir kültürel planlamanın alt bileşenlerini de oluşturabilir. Yerel yönetimin idari olanakları, kültürle ilgili kaynakların mevcudiyeti, ayrılabilir bütçe göz önüne alınarak kültürel planlamanın bir alt bileşenine odaklanmak, ardından daha kapsamlı bir kültürel planlama hedefine doğru ilerlemek de tercih edilebilecek bir yöntemdir. Ancak unutulmamalıdır ki, kapsamlı bir kültürel planlama için bu sürecin stratejik, bütünsel ve katılımcı bir yaklaşımla yürütülmesi gerekir.¹⁸

Stratejik: Stratejik boyutun en önemli unsuru, günlük amaçların ötesinde uzun vadeli hedeflerin belirlenmesini sağlamaktır. Kültürel planlama, kent planlaması ya da toplumsal kalkınma gibi geniş çaplı stratejilerin bir parçasıdır. İlk anda anlaşıldığı üzere yalnızca sanat etkinliklerinin planlanmasını içermez, bunların ötesinde bir vizyonu gerektirir. Fen işleri ve altyapı hizmetleri, ekonomik kalkınma hedefleri, sosyal adaletin sağlanması, boş zaman etkinliklerinin planlanması, konut projeleri ve kamu hizmetlerinin planlanması ile ilişkilerinin göz önünde bulundurulması vizyon kapsamına alınmalıdır.

Bu amaç doğrultusunda yerel yönetimler, kendi kurumlarının hedeflerini ve önceliklerini belirlerken kentte ve buldukları bölgede planlamadan sorumlu diğer aktörlerle de iletişim ve işbirliği içinde olmalıdır. Kalkınma ajansları tarafından yayımlanan bölge planları da stratejik kaynaklardır. Böylesi geniş kapsamlı bir vizyon ile uzun vadeli hedefler gerçekleştirilebilir.

Soru 1. Kültürel planlama yerel yönetimin stratejik planlamasının bir parçası mı?

Amsterdam	Evet. Gittikçe daha fazla parçası hâline geliyor. Sanat ve Kültür Departmanı artık Mali İşler ve Şehir Planlaması birimleriyle birlikte çalıştığı için, stratejik planlama süreçlerine daha çok dahil oluyor. ¹⁹
New York²⁰	Evet. Kültürel planlama, New York Kültür Planı'yla ilgili yasanın yürürlüğe girmesinden sonra artık stratejik planlama sürecinin devamlı bir parçası olmuştur.
Seul²¹	Evet. Kültür, 2030 Seul Planı'nı oluşturan beş ana alan içinde tarih, kültür ve çevre başlığı altında ele alınıyor.
Tokyo	Evet.
Toronto	Evet. Toronto, kültürü kentin genel stratejik planı içine makul bir biçimde dahil edebilmiştir.
Viyana	Hayır, yalnızca bazı açılardan parçasıdır. Örneğin, bir müzenin başka bir yere nakledilmesi gerektiğinde, bu karar oradaki nüfusun ihtiyaçlarına uygun olarak belirlenir. Vatandaşlara bir plan vermek yerine, onların kültürel ifadelerini teşvik etmeye daha çok önem verilmektedir.

¹⁹ İlgili web sitesinde başlıklar görülebilir, fakat içerik yalnızca Flemenkçe verilmiştir:

<http://www.amsterdameconomicboard.com/english>

²⁰ DCLA web sitesine <http://www.nyc.gov/html/dcla/html/home/home.shtml> adresinden erişilebilir.

²¹ Seul için verilen cevaplar, 2030 Seul Kültür Planı'nın hazırlanmasında görev almış aşağıdaki kişilerin fikirlerinin derlenmesiyle oluşturulmuştur: Dr. Na, Do-Sam (Uzman Araştırma Görevlisi, Seul Enstitüsü), Mr. Kim, Hae-Bo (Ar-Ge Departmanı Yöneticisi, Seul Kültür ve Sanat Vakfı), Mr. Kim, Hoon-Gi (Uzman Yönetici, Kültür Politikaları Departmanı, Kültür Birimi, Seul Büyükşehir Belediyesi).

Bütünsel: Kültürel planlama sadece kültür alt ve üst yapılarını, somut kültürel miras gibi yapıyı çevre özelliklerini ve göstergelerini değil, kentteki tüm yaşam biçimlerini, gündelik yaşam ve alışkanlıkları, somut olmayan kültürel miras gibi görünürlüğü az olabilen, ancak toplumlar ve alt topluluklar için varoluşsal önem taşıyan tüm özellikleri gözetmelidir. Bu nedenle, kültürel planlamadan sorumlu uzmanlar, yerleşim ya da ticaret merkezi projelerinde, kentsel dönüşüm projelerinde ilk aşamadan başlayarak projeye katılmalı ve bu projelerin kültürel planlama anlayışına göre tasarlanmasını sağlamalıdır. Bu uzmanlar, kamu ve özel sektör yetkililerinin, planlanan bölgelerde yaşayan vatandaşların yaşam tarzlarını ve kültürel pratiklerini de dikkate almalarını sağlamalıdır. Bu nedenlerle kültürel planlama, sonradan dahil edilecek değil, kentle ilgili tüm planlama süreçlerinin içinde yer alıp onlarla bir bütün oluşturacak bir süreçtir.

Katılımcı: Kültürel planlama sürecinin katılımcı prensiplerle yürütülmesi vatandaşların kültürel alana dair ihtiyaçlarının ve değerlerinin planlama sürecine yansımalarını, vatandaşlarla daha güçlü ilişki kurulmasını, ayrıca planlamadan sorumlu kişilerin farklı bakış açılarını değerlendirmeye almalarını sağlayacaktır. Katılımcı süreçlerin etkili metotlarla doğru işletilmesi planın adresine ulaşmasının koşuludur.²² Sürecin pratik boyutunu değerlendiren ileriki bölümlerde (bkz. Araştırma ve Veri Toplama” bölümü, “Katılımcı yöntemlerin uygulanması” başlığı, s.45) söz konusu katılımcı metotlarla ilgili bilgi verilmiştir.

Planın stratejik, bütünsel ve katılımcı olması güçlü bir temelde kurgulanmasına yardımcı olacaktır. Ayrıca başarılı bir kültürel planlama için dikkat edilmesi gerekenler şu şekilde özetlenebilir:²³

²² Kentin karar mekanizmalarına vatandaşların etkin bir biçimde katılmaları konusu aynı zamanda “kent hakkı” bağlamında değerlendirilebilir. Bu hakkın Türkiye özelinde ayrıntılı bir tartışması için bkz. Kutlu-Tonak, Z. (2016). Participation and the Right to the City: The Case of Turkey. *ODTÜ Gelişme Dergisi*. Ocak 2016. s.457 – 480.

²³ Creative City Network of Canada (2010). *Cultural Planning Toolkit*. s. 30.

Planlama öncesinde araştırma için yeterince vakit ayrılması,

Kültürel haritalandırma yapılması,

Planın uygulanacağı bölgede yaşayan vatandaşların temsilcilerinin katılımcı süreçlerle karar verme mekanizmalarına dahil edilmesi,

Kültürel kaynakların tespit edilmesi,

Kültürün kalkınmaya somut etkisinin ne olduğunun ve yararının önce planı hazırlayacaklara, ardından planın hedef kitlesine doğru aktarılması,

Kültürel planlamanın, yerel yönetimin genel planlama sürecine başarılı bir şekilde dahil edilmesi,

Planlama bütçesinin belirlenmesi,

Yerel yönetimler içinde kültürel planlama sürecine dahil olacak uzmanların belirlenmesi ve gerekli koşullarda mesleki becerilerinin ve bilgilerinin artırılması için eğitim programlarına katılmalarının teşvik edilmesi,

Planlama sürecinin yayımlanan planda aktarılması,

Olası engellerin belirlenmesi (artan beklentiler karşısında kaynakların yetersiz kalması, politik anlaşmazlıklar vb.).

1 D PAYDAŞLAR

Kültürel planlamanın vazgeçilmez bir unsuru da ortaklıklar geliştirmektir. Birçok aktörün dahil olduğu işbirlikleri etkin bir planlamanın ve daha fazla sayıda insana ulaşmanın en önemli yollarındandır. Bu işbirliklerinin etkili olabilmesi için ortak bir hedefte buluşabilmeleri gerekir.

İç Paydaşlar

Kültürel planlamanın stratejik ve bütünsel yönlerinin işaret ettiği üzere, kültürle ilgili müdürlüğün sosyal, ekonomik ve çevresel birimlerle sürekli iletişim hâlinde olması gerekir. Bu da iç paydaşların, belediyenin farklı birimlerinden yetkilileri kapsamasını gerektirir. Müdürlük isimleri ve sayısı belediyeden belediyeye farklılık gösterdiği için tek ve genel geçer bir şema oluşturmak mümkün değildir. Ancak bu süreçte kültür ve ilgili birimlerin (kütüphane müdürlüğü, eğitimle ilgili müdürlükler, sosyal yardım işleri), kent planlamasıyla ilgili birimlerle (plan ve proje müdürlüğü, etüt ve proje müdürlüğü, fen işleri müdürlüğü, park ve bahçeler müdürlüğü) iletişim içinde olması faydalı olacaktır.

Tüm bu birimler arasında koordinasyon sağlanması için belediye başkanına en yakın birim olan özel kalem müdürlüğü ile stratejik planlama sürecindeki önemli rolü açısından strateji geliştirme müdürlüğünün de koordinasyonda aktif rol alması belirleyici olacaktır. Ayrıca, kentlilerle iletişimi sağlamak için belediyelere bağlı kent konseylerinin de bu sürece aktif katılımı gerekir.

Dış Paydaşlar

Dış paydaşlar planlama sürecini yürüten kurum(lar) dışında kültür alanına dair söz söyleyebilecek tüm kamu idari birimleri, kültür kurumları, sivil toplum kuruluşları, özel sektör temsilcileri, eğitim ve araştırma merkezleri ile bağımsız aktörleri içerir. Mümkün olan en fazla sayıda dış paydaş planlama sürecine dahil etmek planın başarısını yükseltecek, hedeflere ulaşılmasını sağlayacaktır. Yurtdışındaki birçok belediye, kültür sektörü aktörleri gibi dış paydaşların kültüre dair planlama süreçlerinde aktif şekilde yer aldıklarını belirtmiştir.

Örneğin, İstanbul gibi büyük ölçekli bir kentte çok sayıda kurum, kuruluş ve oluşum potansiyel dış paydaş olarak değerlendirilebilir. İl kültür ve turizm müdürlükleri, valilikler, vakıflar bölge müdürlükleri, kalkınma ajansları potansiyel dış paydaş olacak kamu idari birimlerine; müze müdürlükleri, kültür merkezleri, devlet tiyatroları ise kamu kültür kurumlarına örnek gösterilebilir. Merkezi idarenin il ve ilçelerdeki birimlerinin yanı sıra başta kentliler olmak üzere her türlü sivil aktör; sivil toplum kuruluşları, bağımsız kültür kurumları, dernekler, vakıflar, sendikalar ile sanatçı platformları, meslek birlikleri, eğitim ve araştırma merkezleri ile üniversiteler dış paydaşlar arasında sayılabilir.²⁴

²⁴ Kültürel planlamada yer alabilecek iç ve dış paydaşların bir listesi için bkz. Eylem Ertürk, *Yerel Kültür Politikaları El Kitabı: Adımlar, Araçlar ve Örnekler*. İstanbul gibi bir büyükşehirde kültür alanında rol oynayan aktörlerin kapsamlı listesi için bkz. Asu Aksoy ve Zeynep Enlil, *İstanbul 2010 Kültür Ekonomisi Envanteri*.

Bir kentteki iç ve dış paydaşlar arasında kültür-sanat ekseninde gerçekleşen ve kentin sürdürülebilirliğinde kültürün pekiştirici rolünü vurgulayan bir iyi örnek olarak Sinopale projesinden bahsedilebilir. Avrupa Kültür Derneği tarafından 2006 yılından bu yana gerçekleştirilen uluslararası Sinopale projesi, zaman içinde kentteki farklı paydaşların rol aldığı ve desteklediği bir etkinliğe dönüştü. 2006'dan bu yana, bienal ile kentleri için işbirliği yapan Sinoplular ve Sinopseverler, Sinopale ile oluşan "kültürel sinerjiyi kentin sosyal ve ekonomik kalkınması yönünde de harekete geçirmek üzere"²⁵ Mayıs 2014'te Sinop Sürdürülebilir Kalkınma Derneği'ni kurmuşlardır. HAL, Sinop Buluşma Merkezi projesi kapsamında derneğin merkezi, sosyal, kültürel, ekonomik hizmet ve ürünler geliştirecek bir platform olarak tasarlanmakta ve Sinop Belediyesi desteğiyle, Avrupa Kültür Derneği – Sinopale, Chameleon Proje Yönetimi ve Tasarım, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Yaratıcı Endüstriler Araştırma Merkezi, Sokak Bizim Derneği işbirliğiyle kurgulanmaktadır.

Bir kültür etkinliği olarak başlayan bu girişim, belediye ve valilik tarafından desteklenen bir oluşuma evrilmiş, kamu, üniversite, sivil toplum ve özel sektörün işbirliği yaptığı, sürdürülebilir kent fikrine hizmet eden kalıcı bir yapıya dönüşmüştür.

Yerel Yönetimlerle İlgili Uluslararası Örgütlenmeler

İşbirliği yapılabilecek kent aktörlerine ek olarak uluslararası düzeyde kültürü sürdürülebilir kalkınmanın hedefleri arasına koyan ve bu konuda ilham verici çalışmalar gerçekleştiren uluslararası örgütlenmeler de mevcuttur. Planlama süreçlerinde bu ağların yayınları ve toplantıları yol gösterici olacaktır. Bunlardan önde gelen bazıları aşağıda tanımlanmaktadır.

Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Teşkilatı (United Cities and Local Governments [UCLG]) demokratik yerel yönetim anlayışını küresel düzeyde hayata geçirmek amacıyla Ocak 2004 tarihinde kuruldu. Yerel yönetimler ölçeğinde dünyanın en kapsamlı ağı olan UCLG,²⁶ kültürü sürdürülebilir kalkınmanın temel unsuru olarak benimser. Teşkilatın başkanlığını iki dönemdir İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Kadir Topbaş üstlenmiştir.

UCLG Kültür Komitesi tarafından 2004 yılında tanıtılan **Kültür İçin Gündem 21** yerel yönetimlerin sürdürülebilir kalkınma yolunda kültüre dayalı prensip ve taahhütlerini belirleyen, uluslararası ölçekteki ilk belgedir. Sonraki yıllarda UCLG, “Kalkınmanın Dördüncü Ayağı Olarak Kültür” belgesini politik beyan olarak kabul etmiş²⁷ ve 2015 sonrası Birleşmiş Milletler Kalkınma Gündemi’nde kültürün vazgeçilmez rolüne dikkati çekmiştir.

²⁶ UCLG hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.tbb.gov.tr/dis-iliskiler/uluslararası-iliskiler/birlesmis-kentler-ve-yerel-yonetimler-dunya-teskilati-uclg> ve <http://www.uclg.org/en/organisation/about>

²⁷ Metnin tamamına ulaşmak için bkz. <http://www.agenda21culture.net/index.php/docman/-1/393-zzculture4pillarsden/file>

Yine UCLG tarafından 2014 yılında Bilbao’da düzenlenen ilk Kültür Zirvesi, yerel yönetimlerin Kültür İçin Gündem 21’i uygulamaya devam etmesi fikrinden yola çıkmıştır. Zirvenin sonunda, bu belgede on yıl sonra bir güncelleme yapılarak **Kültür 21: Eylemler** başlıklı doküman kamuoyuna sunulmuştur. Türkiye’den Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İzmir Büyükşehir Belediyesi, Konya Büyükşehir Belediyesi, Nevşehir Belediyesi, Silivri Belediyesi ve Türkiye Belediyeler Birliği’nin katıldığı UCLG Kültür Zirvesi’nin ikincisininin 2017 yılında düzenlenmesi planlanmaktadır.

Avrupa Konseyi tarafından koordine edilen **Kültürlerarası Şehirler Projesi** de kentsel ölçekte kültür alanında faaliyet gösteren önemli örgütlenmelerden birisidir. Kültürel çeşitliliği besleyen temel unsurlar olan yetenek ve yaratıcılığın politika yapım süreçlerine dahil edilmesini amaçlayan bu proje, katılımcı kentlere kültürel entegrasyonun sağlanması için uzmanların önerilerinden yararlanma, etkinlikler ve saha gezileri sayesinde diğer kentlerle deneyim paylaşımı imkânı sunar.²⁸

28 Proje hakkında ayrıntılı bilgi için bkz:

http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/culture/Cities/Index/default_en.asp ve

http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/culture/Cities/JoiningICC_en.pdf

Sürdürülebilir kalkınma ile kültürü ilişkilendiren bir diğer oluşum yaratıcı endüstrilerin dünyadaki başkenti sayılan Londra'da, belediye öncülüğünde ve BOP Danışmanlık koordinasyonunda hayata geçirilen Dünya Şehirleri Kültür Forumu'dur. Forum, atölye çalışmaları ve her yıl ağ üyesi bir kentin ev sahipliğinde düzenlenen uluslararası toplantılar ile üyelerinin kültürün rolü üzerine fikir ve deneyimlerini paylaşmalarını sağlar.²⁹ Öte yandan, BOP Danışmanlık tarafından gerçekleştirilen kapsamlı araştırmalar, kültürün ve yaratıcılığın etkisini ve önemini kentsel farklılıklara göre değerlendirmek ve bunları kamuoyu ile paylaşarak veriye dayalı politikalar üretilmesini sağlamak açısından önem taşır.³⁰ İstanbul bu ağda İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından temsil edilmektedir.

Avrupa Komisyonu'nun Yaratıcı Avrupa programı tarafından finanse edilen **Kentler ve Bölgeler İçin Kültür**³¹ adlı proje ise yerel yönetimlerin katılımı için tasarlanmıştır. Yerel ekonomik gelişim ve kentsel yenilenme için kültür ve yaratıcı sektörlerin rolü, ekonomik büyüme ve sosyal içermeyi sağlayan bir unsur olarak kültürel miras ile sosyal yenilikçilik ve kültürlerarası diyalogda kültürün rolü gibi konulara odaklanır. Proje, iyi örneklerin yer aldığı bir katalog oluşturmayı planlamakta, tematik geziler gerçekleştirip on kent veya bölgeye bahsedilen konularda uzmanlık hizmeti sağlamayı amaçlamaktadır.

²⁹ Forum hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.worldcitiescultureforum.com/about>

³⁰ BOP Danışmanlık hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <http://bop.co.uk>

³¹ <http://www.cultureforcitiesandregions.eu>

Yaratıcılığı ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel sürdürülebilir kalkınmanın stratejik bir faktörü olarak belirlemiş kentler arasında uluslararası işbirliğini geliştirmeyi hedefleyen ve böylelikle UNESCO'nun kültürel çeşitlilik ideallerini destekleyen **UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı** 2004 yılında başlatılmıştır. Bugün dünya genelinde bu ağa dahil olan 116 kent bulunmaktadır. 2015 yılı Eylül ayında uluslararası toplum tarafından benimsenen 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi, sürdürülebilir kentsel kalkınmanın anahtar unsuru olarak kültür ve yaratıcılığı vurgulamaktadır. Ağ bu uluslararası gündemin uygulanması ve başarısına katkı sağlamak için önemli bir platformdur. Kentler ağa katılarak yaratıcılığı ve kültür endüstrilerini geliştirmek, iyi uygulamaları paylaşmak, kültürel yaşama katılımı güçlendirmek ile ekonomik ve sosyal kalkınma stratejilerine ve planlarına kültürü entegre etmek amacıyla işbirliklerini geliştirmeyi ve ortak çalışmayı taahhüt eder.

Gaziantep, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu desteğiyle Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından yürütülen süreç sonunda bu ağda "Gastronomi" alanında yer alan dünyadaki 17 kent arasına girmeyi başarmıştır.³²

Türkiye'deki yerel yönetimlerin bu uluslararası ağlar ve örgütler ile kuracakları işbirlikleri, yerel kültür politikalarının gelişimine katkıda bulunacaktır. Bu ilişkilerin ve işbirliklerinin güçlendirilmesi için Türkiye'den daha çok yerel yönetim temsilcisinin, akademisyenin ve kültür profesyonelinin bu ağlara katılarak güncel tartışmaları takip etmesi teşvik edilmelidir.

2 EYLEM PLANI (ADIMLAR VE SÜRELER)

Bu çalışma, yurtdışından örnekleri inceleyerek kültürel planlama sürecini aşama aşama tanıtmayı, stratejik planlama süreçlerine destek olmayı hedeflemektedir. Söz konusu süreç, hazırlık, araştırma ve veri toplama, analiz, kurumsal süreçler ve paylaşım, yazım, kamuoyuna duyurma, hayata geçirme ile izleme ve değerlendirme evrelerinden oluşur. Bu evrelerin gerçekleştirileceği taslak zaman çizelgesi yanda verilmektedir.

Tablo 2. Zaman Çizelgesi Örneği³³ (Bu zaman çizelgesi, farklı planlama türleri ve ölçeklerine göre değişkenlik gösterir.)

Etkinlikler / Aylar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	+12
1. Hazırlık Planlama ekibinin belirlenmesi Görev dağılımının yapılması Plan çerçevesinin tanımlanması													
2. Araştırma ve Veri Toplama Kültürel haritalandırma Katılımcı yöntemlerin uygulanması													
3. Analiz Bilgilerin gözden geçirilmesi Hedeflerin belirlenmesi Göstergelerin belirlenmesi													
4. Kurumsal Süreçler ve Paylaşım Plan taslağının geliştirilmesi Bütçe ve zaman çizelgesinin oluşturulması													
5. Planın Yazımı													
6. Kamuoyuna Duyurma													
7. Hayata Geçirme													
8. İzleme ve Değerlendirme													

33 Bu zaman çizelgesi *Kültürel Planlama için Araçlar* belgesi s. 20'deki tablodan uyarlanmıştır.

2 A HAZIRLIK (2 AY)**Planlama ekibinin belirlenmesi**

Bu aşamada öncelikle belediyenin içinden ve dışından kültürel planlama sürecine katkıda bulunacak, araştırma, yazım, uygulama ve değerlendirme süreçlerinde aktif rol alabilecek kişi ve kurumların belirlenmesi gerekir. Kültürel planlamanın başarılı olduğu örnekler, yüksek kademedeki bir belediye yetkilisinin sürecin sorumluluğunu ve liderliği üstlenmesinin, hem belediye başkanının süreçte aktif olarak yer alması hem de bürokratik engellerin önlenmesi için işlevsel olduğunu göstermektedir. Öte yandan, bu kişinin, kültürel planlamanın stratejik ve bütünsel yönüne uygun olarak sosyal, ekonomik ve çevresel birimlerle koordinasyonu sağlayacak bir konumda olması gereklidir. Bu yetkili kişinin yanında, planlamanın yönetim kadrosunun oluşturulması da sürecin başında yardımcı olacaktır.

Lider rolünü üstlenecek bu kişinin yanı sıra yerel yönetimde belediyede kültürel planlamayı koordine edecek birim, ilgili birimlerden ekibe dahil edilecek kişiler ile dış paydaşlardan ilgili devlet kurumları, STK'lar, mahalle dernekleri, sanatçı platformları, yurtdışındaki kuruluşlar da belirlenmelidir.

New York, Amsterdam, Seul gibi yerel yönetimlerde kültür işleri bölümlerinin planlama sürecinin sorumluluğunu aldığı gözlenmektedir. Seul'de kültür departmanı sürecin yönetsel sorumluluğuna sahipken, planın içeriğinin oluşturulması Seul Enstitüsü'nden ve özel sektörden uzmanlardan oluşan bir çalışma grubuna bırakılmıştır. Tokyo örneğinde ise belediyenin planlama birimi bu süreçten sorumludur ve belediye meclisi ile iletişim hâindedir. Sanat ve kültür komitesi ise plana önerilerde bulunur. Tokyo, planlama süreçlerinde karşılaştıkları zorluklardan bir tanesinin departmanlar arası politikayı sürece uyarlamak olduğunu belirtmiştir. Toronto'da ise politika ve programları oluşturan belediye ekibi planlama sürecinde de rol alır. Tüm belediyeler, planlama süreçlerinde mümkün olan en geniş paydaş kesimini sürece dahil etmeye özen gösterdiklerini belirtmişlerdir.

Görev dağılımının yapılması

Belediyeden ve belediye dışından sürece katılacak paydaşların seçilmesinin ardından, ekibin organizasyonu ve görev dağılımı yapılmalıdır. Öncelikle lider konumundaki üst yetkilinin ve planlama ekibinin görev tanımının belirlenmesi önem taşır. Bu, ileride görev tanımlarının belirsizliğinden doğabilecek karışıklıklara engel olacaktır. Ardından aynı şekilde görev tanımlamasının hem belediye birimlerinden hem de belediye dışından sürece dahil olmuş kişi ve kuruluşlar için yapılması gerekir. İhtiyacın saptanması durumunda, bir danışmanın ya da danışmanlık veren kurumun da sürece katılması sağlanabilir.

Soru 2. Kültürel planlama konusunda uzmanlaşmış bir ekibiniz var mı?

Amsterdam	Evet. Amsterdam Belediyesi Sanat ve Kültür Departmanı Yöneticisi sürecin ana sorumluluğunu üstlenir. Proje yürütücüsü ile birlikte farklı uzmanlar da süreçte görev alır.
New York	Evet, fakat ayrıntılı görevlendirme modelleri veya seviyeleri henüz belirlenmemiştir.
Seul	Evet. Seul Büyükşehir Belediyesi yönetsel olarak kentin kültürel planlamasından sorumluyken, planlamanın kendisi Seul Enstitüsü'nden araştırmacılar ve özel sektörden bağımsız uzmanların oluşturduğu yedi kişilik bir çalışma grubu tarafından yapılmaktadır.
Tokyo	Evet. Tokyo Büyükşehir Belediyesi Planlama ve Koordinasyon Bölümü, diğer birimler ve Tokyo Büyükşehir Meclisi ile yakın ilişki içinde olup politika yapım sürecini yürütmüştür. Tokyo Sanat ve Kültür Komitesi, belediye başkanına politika önerilerini sunmuştur. Tokyo Sanat Konseyi ise verileri araştırmış, analiz etmiş ve derlemiştir.
Toronto	Hayır. Kültürel planlar, vatandaşlara danışılarak politika ve program ekibi tarafından oluşturulmaktadır.
Viyana	Hayır.

Plan çerçevesinin tanımlanması

Plana nelerin dahil edilip edilmeyeceğini ve planın hangi ölçekte yapılacağını (bkz. Tablo 1. Kültürel Planlamanın Çeşitleri, s.22) tanımlamak gerekir. Kültürün ilişkili olduğu alanlardan (örn: kültür-sanat, turizm, zanaatlar, somut ve somut olmayan kültürel mirasın korunması, kentsel tasarım vs.) hangisine odaklanılacağı ve öncelik sıralaması kesinleştirilmelidir. Ayrıca plan kapsamında kentin tamamının mı, yoksa yalnızca bir bölümünün (ilçe, semt vb.) mü değerlendirileceği sorusuna verilecek yanıt planın ölçeğini belirleyecektir.

Yurtdışındaki belediyeler de kendi planlamalarında farklı öncelikleri olduğunu belirtmişlerdir. Bu öncelikler tüm kentli nüfusa ya da nüfusun belli bir bölümüne yönelik olabilir. Amsterdam kültürel planlama sürecinde kültür-sanatı yalnızca kent merkezine değil, tüm metropol alana ve banliyölere, özetle kentin her bölgesine ulaştırmayı hedeflediğini belirtirken, aynı zamanda hazırladığı planın ölçeğinden bahsetmektedir. Seul 2030 planında halkın her kesimine kültürel yaşama katılım hakkını temin etmeyi öncelik kabul ettiğini söylemiştir. Tokyo kültürün kentsel gelişimdeki etkinliğini sağlamayı amaçladığını iletmiştir. Toronto yaratıcı sermaye kavramını sürekli olarak ileriye taşımayı istemektedir. Viyana ise kentin kültürel aktörlerine hareket alanı bırakacak daha esnek bir planlama anlayışı benimsemiştir.

2 B ARAŞTIRMA VE VERİ TOPLAMA (3 AY)**Bilgi toplama**

Araştırmanın ilk kısmı bilgi toplama aşamasıdır. Kültürün diğer kalkınma alanlarıyla nasıl ilişkilendirileceğini saptamak için öncelikle, belediyenin önceki stratejik planlarının incelenmesi ve bölge planlarına bakılması gerekir. Belediyelerin ilgili kaynaklarının yanı sıra şu ana kadar ülkemizde kültür alanıyla ilgili yayımlanmış istatistiki veri kaynaklarının, envanter çalışmalarının, Kalkınma Ajansı raporlarının da incelenmesi, gerekli bilginin toplanmasına yardımcı olacaktır. Ayrıca, kültür alanında politika yapımı üzerine yayımlanmış ulusal ve uluslararası belgeler ile dünyadan ve ülkemizden önceki kültürel planlama örneklerinin araştırılması da bu kısım için faydalı bilgiler sağlar.³⁴

³⁴ İlgili belgeler ve planlama örneklerinin listesine “Kaynakça” bölümünden ulaşılabilir.

Tablo 3. Ulusal ve Uluslararası Kaynaklar

Ulusal kaynaklar	Uluslararası kaynaklar
Ada, S. (Der.), Sivil Toplum Gözüyle Türkiye Kültür Politikası Raporu	Avrupa Konseyi. Kültür Politikası Raporu: Türkiye Kültür Politikası Değerlendirme Raporu: http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/culture/Reviews/CDCPP-Bu-2013-2_Turkeyexperts_en.pdf
Ertürk, E. (Der.), Yerel Kültür Politikaları El Kitabı: Adımlar, Araçlar ve Örnekler	Avrupa'da kültür politikaları: www.culturalpolicies.net/web/index.php
İzmir Kültür Ekonomisi ve Kültür Altyapısı Envanteri Geliştirme Stratejisi www.izka.org.tr/files/planlama/2_bolge_plani_dokumanlari/2014-2023/izmir_kultur_stratejisi.pdf	Dünya Şehirleri Kültür Forumu raporları: http://www.worldcitiescultureforum.com/publications Kültür için Gündem 21 raporları: http://www.agenda21culture.net/index.php/documents/reports
Kültür Mirası ve Kültür Envanteri Projesi www.envanter.gov.tr	Türkiye Kültür Politikası Ulusal Raporu: http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/culture/Reviews/CDCPP-Bu-2013-19-Turkeynational_en.pdf
Sinema Genel Müdürlüğü 2014 Yılı Vizyon Raporu http://sinema.gov.tr/ana/sayfa.asp?id=360	UCLG (Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Teşkilatı) raporları: http://www.uclg.org
TÜİK Kültür İstatistikleri www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1086	Uluslararası Sanat Konseyleri ve Kültür Ajansları Federasyonu (IFACCA) çevrimiçi kaynakçası: www.ifacca.org/links/online-bibliographies
	UNESCO raporları ve veri tabanları: http://www.unesco.org/new/en/culture/resources

Kültürel haritalandırma

Planlamanın uygulanacağı kentin veya ilçenin özelliklerinin iyice anlaşılması planın temelini doğru oluşturacaktır. Bu amaçla, planlama alanının coğrafi, beşeri, ekonomik ve kültürel özellikleri saptanmalıdır. Diğer bir deyişle kentin kültürel kaynakları belirlenmelidir. Eylem Ertürk tarafından derlenen *Yerel Kültür Politikaları Kitabı*'nda "Kentimizi Tanıyalım" başlığı altında kentin kültürle ilintili özelliklerini sıralayan ayrıntılı liste yandaki tabloda görülebilir.³⁵

Tablo 4. Kentimizi Tanıyalım**COĞRAFYA**

Fiziksel Özellikler	Kentin fiziksel yapısını belirleyen doğal yapılar, dağ-deniz ilişkisi, vs.
İklim	İklimin kentte yaşamı belirlediği, sınırlandırdığı veya genişlettiği noktalar
Komşular	Komşu kentler, bölgeler, komşulara değiştiğimiz noktalar
Bölgesel İlişkiler	Sınır olunan kentler, bölgeler ve ülkelerle ilişkiler

İNSANLAR

Nüfus	Nüfusun özellikleri, yaş ve cinsiyet oranları, son yıllarda değişimin yönü
Çeşitlilik	Toplumsal yapının çeşitliliği, kaynaşmanın güçlü ve zayıf olduğu alanlar
Göç Hareketleri	Kentin aldığı ve verdiği göç oranlarındaki değişim ve bunun yönü
Eğitim Düzeyi	Kentlilerin eğitim düzeylerine göre oranları

EKONOMİ

Temel Göstergeler	Kişi başına düşen gelir Ekonomik yapı İstihdam olanakları Tarım – Sanayi – Hizmet sektörlerinin dağılımı Bölgesel kalkınma programları
Turizm	Altyapı Ulaşım, konaklama, rehberlik, turizm hizmetleri, vs. Kentin Özellikleri Kenti öne çıkartan 3 temel özellik/ürün/hizmet Potansiyel Altyapının değerlendirilmesi, gelişim yönü Kültürel bağlar Bölgede veya bölge dışında ilişkilerin yoğunlaştığı hatlar

KÜLTÜR

Kültür Endüstrileri	Sinema Müzik Medya Yayıncılık Yazılım Tasarım El Sanatları Sektörlerin kentteki varlığının tespit edilmesi Kurumlar Aktörler Mekânsal Dağılım Üretim Çalışan Sayısı Cirolar
Kültür Mekânları	Kültür Merkezleri Konser Salonları Etkinlik Mekânları Müzeler Galeriler Kütüphaneler Tiyatrolar Opera ve Bale Binaları Sinemalar Altyapı Kapasite Etkinlikler Kullanım Oranları İzleyici Sayıları Yatırım
Kültür Varlıkları	Antik Kentler Sit Alanları Arkeolojik, Doğal, Kentsel, Tarihi, Kentsel Arkeolojik Tescilli Yapılar Sivil, Dinsel, Kültürel, İdari, Askeri, Endüstriyel ve Ticari Mimari, Mezarlıklar, Şehitlikler, Anıt ve Abideler, Doğal Varlıklar, Kalıntılar, Korunmaya Alınan Sokaklar Mekân Özellikleri Ziyaretçi Sayıları ve Dağılımı Yatırım

Kültürel kaynakların tespiti için en sık kullanılan yöntem kültürel haritalandırmadır. Türkiye’de mevcut istatistiki veriler, bu kaynaklara ulaşmak için kısıtlı kaldığından kültürel haritalandırma katılımcı yöntemlerden faydalanarak yapılabilir.

Kültürel haritalandırma kapsamında; planlama alanı içinde yaşayan toplulukların yaşam tarzları, kültürel alışkanlıkları, inançları gibi soyut ifade biçimlerinin yanı sıra yaşam kalitesini etkileyen unsurlar olarak sanat etkinlikleri, festivaller, kültür ve sanat eğitimi kaynaklarını, ayrıca vatandaşların kültürel yaşamında yer edinmiş mekân ve meydanları, ibadethaneler ile kafe ve restoranları da tespit etmek gerekir.

Kültürel haritalandırmanın iyi bir örneği olarak, kültür alanını desteklemek için çalışan kâr amacı gütmeyen kuruluş Audience London tarafından İngiltere Sanat Konseyi’nin fonuyla gerçekleştirilen “CultureMap London” (Londra Kültür Haritası) incelenebilir. İnteraktif olarak tasarlanan harita Londra genelinde kültüre erişim ve üretimle ilgili verileri bir araya getirmektedir. İzleyicilerin eğilimlerini anlayarak stratejik karar alma mekanizmalarını güçlendirebilecek bir takım göstergeler sunar.³⁶

Kentin kültürel yapısını çok yönlü bir şekilde anlamada kullanılabilecek bir diğer yöntem de SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) analizidir. SWOT analizi kentin güçlü ve zayıf yanlarını, ayrıca gelecekte önünde duran fırsat ve tehditleri belirlemeye çalışır. Kültür söz konusu olduğunda bu analiz kültürle ilişkili alanlar değerlendirilerek yapılır.

Katılımcı yöntemlerin uygulanması

Kültürel kaynakların tespit edilmesi için hem kent sakinlerinin hem de sivil toplum kuruluşları gibi kentin kültür yaşamında yer alan aktörlerin fikirlerinin alınması önem taşır. Bunlar yapılırken geleneksel yöntemler olan anket, bireysel görüşmeler, odak grup yöntemleri ve geniş katılımlı toplantılardan yararlanılması mümkündür. Bunlara ek olarak sosyal medya üzerinden etkileşim sağlayan projeler, sergiler, müzik etkinlikleri ve performanslar, festivaller ve benzeri yaratıcı etkinlikler aracılığıyla da vatandaşlar planlama sürecine dahil olabilir.

Geleneksel yöntemlerden olan anket tekniği, yapılandırılmış sorular aracılığıyla, belirli bir durumu tanımlayıcı cevaplar elde edilmesini sağlar. Mesela planlama alanında gerçekleştirilen sanat etkinliklerine “ne kadar” ve “ne sıklıkla” katılımın olduğu anket yöntemiyle tespit edilebilir. Ancak kısaca tanımlamak için değil, bir durumu kapsamlı olarak açıklamak amacıyla tespitler yapılmak istendiğinde derinlemesine mülakat tekniğinin kullanılması önerilir. Bu yöntem, planlama alanında gerçekleştirilen sanat etkinliklerinin katılımcıların gündelik yaşamlarındaki etkisini, ulaşamadığı kesimleri ve bunun nedenleri vb. gibi sonuçları derinlikli bir şekilde açıklayabilmek için önemli bir veri kaynağı oluşturur.

Yurtdışındaki yerel yönetimlerle yapılan anketin sonuçları bu yönetimlerin toplumun her kesiminden vatandaşların planlama süreçlerine katılımını sağlamakta zorlandıkları ve bunu aşmak için yaratıcı çözümler üretmeye çalıştıklarına işaret etmektedir.

New York Belediyesi kültürel planlama süreçlerinde karşılaştıkları en büyük zorluğun mümkün olan en geniş kesimin planlama sürecine katılımını sağlamak olduğunu belirtmektedir. Katılımı sağlamak kent nüfusunun genişliği ve çeşitliliği arttıkça daha da zorlu hâle gelebilmektedir. New York bu süreçte diğer kentlerin planlarını incelediğini ve başka kentlerdeki meslektaşlarına danıştığını eklemiştir. Ayrıca New York'ta yeni kabul edilen yönetmelik gereği vatandaşlardan bir danışma kurulu oluşturulmuş ve bu kurul planın gelişiminde ve uygulamasında önerilerde bulunmak üzere görevlendirilmiştir. Kurul, planın gözden geçirilmesinden de sorumludur.

Toronto Belediyesi de planlama sürecinde karşılaştıkları en çarpıcı zorluklardan birinin yaşlılar ve gençler ile çeşitli dezavantajlı grupların seslerini planlama sürecine dahil etmek olduğunu söylemiştir.

Amsterdam ise kültür sektörünün planlama sürecine dahil olduğunu, fakat izleyicileri sürece angaje edebilmek için yeni yollar aradıklarını iletmiştir.

Bu örneklerin de gösterdiği üzere tek bir katılımcı yöntemi benimsemek zorunlu değildir. Odak grup görüşmeleri ve bilgi toplama çalıştaylarına ilerleyen bölümlerde değinilmiştir.

Odak Grup Görüşmeleri

Odak grup görüşmeleri küçük bir grupta kapalı toplantı şeklinde düzenlenir ve grubun bir konu hakkında görüşlerinin alınması amacını taşır. Bu yöntemle, paydaşların konu hakkındaki algıları, eğilimleri, tutum ve davranışlarının anlaşılması hedeflenir. Örneğin, planlama bölgesindeki bir sanat etkinliğinin mahallenin sakinleri ve sanatçılar arasında bazı problemlere neden olduğu bir durumda, her iki grupta odak grup görüşmeleri yapılması, taraflar için hassas olan konuların iyice anlaşılmasını sağlayacaktır. Böylece, birlikte yaşamı mümkün kılacak ve alandaki yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik hedefler belirlenebilir.

Soru 3. Kültürel planlamayı katılımcı bir yaklaşımla mı yürütüyorsunuz?

Amsterdam	Evet. Kültür sektörü çoğunlukla dahil oluyor. Nüfusun geri kalanı ise daha çok politik arena aracılığıyla katılıyor. İzleyicileri sürece dahil edecek yeni yollar üzerinde düşünüyoruz.
New York	Evet. Kent sakinleri planlama sürecine dahil olacak. Yasal mevzuata göre bir Vatandaş Danışma Kurulu oluşturulması gerekiyor. Kurul, planın gelişimi ve uygulamasıyla ilgili önerilerde bulunacak ve ilerleme raporlarını gözden geçirecek. Plan, ihtiyaç hâlinde her on yılda bir gözden geçirilip düzenlenecek ve Vatandaş Danışma Kurulu ikinci yıllık raporun değerlendirilmesi akabinde öneri yaptıktan ya da planın çıkmasından beş yıl sonra sona erdirilecek.
Seul	Evet. Vatandaşların görüşlerini toplamak için bir kartpostal anketi düzenlendi. “Sizce Seul kentinin kültürden daha fazla fayda sağlaması için ne yapılmalıdır?” sorusunu içeren kartpostallar kentin dört bir yanındaki kamusal alanlarda dağıtıldı. Seul’un resmi web sitesinde “100.000 Vatandaş Sor” başlığıyla bir kamuoyu yoklaması programı başlatıldı ve en iyi 50 fikir seçildi. Taslak planının tamamlanmasını müteakip vatandaş ve uzman panelistlerin katılımıyla “1.000 Vatandaş” toplantıları yapılacak.
Tokyo	Evet. Vizyonu kamuyla paylaştık ve taslakla ilgili yorumlarını paylaşmaları için çağrı yaptık. Özel sektör ve Tokyo sakinlerinin yorumlarını vizyona dahil ettik.
Toronto	Evet. Paydaşlarımızla yaptığımız danışma toplantıları, vatandaş danışma komiteleri, belediye sarayında yapılan toplantılar ve vatandaşların katılımına açık olan çevrimiçi platformlar vazgeçilmezdir.
Viyana	Evet. Yerel nüfus kendi bölgelerinin ya da kültürlerinin temsilci gruplarını oluşturmaları için teşvik ediyor. Bize başvurabiliyor ve finansman talebinde bulunabiliyorlar. Sanatçılar ve kültür sektörü çalışanları kendilerini temsil edecek birlikleri oluşturmaları için teşvik ediyor. Bu birlik ve toplulukların işleyişine finansal olarak katkıda bulunuyoruz.

Bilgi Toplama Çalıştayı

Çalıştaylar, kültürel kaynakların belirlenmesi, farklı seslerin duyulabilmesi ve paydaşların katılımını sağlamak için faydalı bir yöntemdir. Tüm katılımcıların kültürel kaynaklar üzerine düşüncelerini paylaşmalarını sağlar ve kültürel planlama sürecinin ilk adımının daha sağlam atılmasına yardımcı olur. Bu atölye çalışmaları ilgi alanlarına göre toplanmış küçük gruplarla aynı anda düzenlenebilir. Her grupta bulunan kolaylaştırıcı kişinin bir tartışma rehberi üzerinden ilerlemesi ve grubun üzerinde anlaştığı fikirleri kaydetmesi gerekir. Ardından kaydedilen bilgiler bir araya getirilmeli ve yazılı olarak kamuoyuyla paylaşılmalıdır.³⁷

Kültürün ekonomik boyutuna odaklanan İzmir Kültür Ekonomisi Çalıştayı, bilgi toplama çalıştaylarına bir örnek niteliğindedir. İzmir Kalkınma Ajansı 2014-2023 İzmir Bölge Planı hazırlık çalışmalarının şemsiyesi altında, Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi ve İZKA arasında imzalanan protokol kapsamında Ege Üniversitesi'nin de işbirliğiyle başlayan İzmir Kültür Ekonomisi Envanteri ve Kültür Ekonomisi Stratejisi Projesi, kültürün kentin gelişim stratejilerinden biri olma potansiyelini açığa çıkarmak üzere kapsamlı bir araştırma ve analiz sunmayı amaçlamıştır.

Projenin ilk aşamasında, kültür ekonomisi, kültür altyapısı ve kültür aktörlerinin envanteri oluşturulmuştur. Bu analizleri takiben düzenlenen İzmir Kültür Ekonomisi Çalıştayı, katılımcıların fikirleriyle İzmir kültür ekonomisini geliştirme stratejisini oluşturmayı hedeflemiştir. Bu doğrultuda çalıştay “İzmir’in kültür ekonomisi stratejisi ne olmalı?” sorusunun yanıtını katılımcı bir yöntemle aramış, üniversitelerin ilgili bölümleri, yerel ve merkezi yönetim temsilcileri, meslek odası ve sivil toplum kuruluşları temsilcileri ile özel sektörde faaliyet gösteren kişi ve kuruluşları bir araya getirmiştir. Çalıştay, grupların stratejik önceliklere göre belirlenen sorular hakkında birlikte fikir üretmelerini sağlamıştır.

2 C ANALİZ (3 AY)**Bilgilerin gözden geçirilmesi**

Bilgi toplama süreci sonunda elde edilen verilerin değerlendirilmesi, planlamanın başat öğelerini ortaya çıkaracaktır. Bu doğrultuda, kültürel plan çerçevesine ve kültürel planlamanın temel unsuru olan stratejik ve bütünsel yaklaşıma uygun olarak, toplanmış tüm bilgilerin gözden geçirilmesi gerekir. Bu sürecin sonunda planın temel konuları, öncelikleri ve hedefleri somut bir şekilde ortaya çıkar.

Hedeflerin belirlenmesi

Hedeflerin belirlenmesinde aşağıdaki sorular yol gösterici olabilir:³⁸

Kültürün stratejik olarak kamu planlamasında ele alınmasıyla gerçekleşmesi hedeflenen değişim nedir?

Kentte veya ilçede kısa, orta ve uzun vadede hangi değişimleri öngörüyorsunuz?

Kültürel kaynaklardan yararlanarak kentteki veya ilçedeki hangi sorunları çözmek istiyorsunuz?

Kültürün kentteki veya ilçedeki ekonomik, sosyal ve çevresel sorunlara etkisi ne olur?

Sosyal değişim açısından somut olarak ne elde etmeye çalışıyorsunuz?

Sürece doğrudan katılan ve süreçten etkilenen kişi ve kurumlar hangi yetkinlikleri kazanacak?

Uzun, orta ve kısa vadedeki hedefler nelerdir?

Hedefleri belirledikten sonra:

Hedefler somut, ölçülebilir, ulaşılabilir ve ihtiyaca uygun mu?

Hedefler ekonomik ve sosyal fayda arasındaki dengeyi gözetiyor mu?

Hedef için belirli bir zaman aralığı ve bütçe belirlendi mi?

Hedeflere ulaşma yolundaki değişim ve gelişim nasıl ölçülebilir?

“Analiz” bölümü, değerlendirme sürecinde kullanılacak göstergelerin de belirlenmesini sağlar. Analizin sonucunda ortaya çıkan verilerin, planlama ekibiyle tartışılması gerekir.

Göstergelerin belirlenmesi

Göstergeler, kültüre dayalı toplumsal kalkınma amacı yolunda konulan hedeflerin gerçekleşip gerçekleşmediğini, ne kadar başarılı olduğunu, başarıya ulaşmak için hangi konuların üzerinde durulması gerektiğini saptamaya yardımcı olur; değerlendirme yapmayı sağlar. Bir başka deyişle, istatistikler tanımlayıcı bilgi sunarken, göstergelerin temel işlevi hacimli istatistik bilgileri ölçüm yapmayı kolaylaştıracak az ve öz sayıda temel ölçüte indirgemektir.

Ancak, bu göstergelerin belirlenmesi yerelde yapılacak kapsamlı araştırmalara dayanır ve her kent için standart bir göstergeler listesi belirlenmesi pek mümkün değildir. Örneğin, UNESCO Kalkınma Gösterge Serisi İçin Kültür Projesi,³⁹ kültürün yoksulluk oranını nasıl azalttığını, sosyal uyum, insani kalkınma, barışın sağlanması gibi diğer hedeflere ulaşmayı nasıl kolaylaştırdığını anlamaya çalışır.

³⁹ The Culture for Development Indicators Project. <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/cultural-diversity/cultural-expressions/programmes/culture-for-development-indicators/more-information>

Avrupa Birliği'nin bu konudaki çalışma grubu ise kamu sektörünün kültür harcamaları, hane halkı kültür harcamaları, kültürel çeşitlilik, somut olmayan kültürel miras ve yaratıcı ekonomiler gibi konularla ilgili göstergeler önerir. Buradan da anlaşılacağı gibi uluslararası kuruluşların kültürel göstergelerin belirlenmesi konusunda gözle görünür bir çabası vardır. Sundukları çalışmalar her ölçekteki yerel yönetimler için değerlendirilmesi gereken bilgi ve önerileri barındırır.

Ülkemizde kültür alanında Türkiye İstatistik Kurumu tarafından kültür istatistikleri toplanmakta, ancak bu veriler ilçe ve mahalle ölçeğinde kapsamlı bir istatistiki veri sunmamaktadır. Dolayısıyla, şu zamana kadar ulusal ve uluslararası çalışmalardan beslenen ve yerel dokuya uygun, bir kentin kendi sosyoekonomik ve kültürel yapısıyla tutarlı göstergeler geliştirilememiştir. Bu göstergelerin belirlenmesi titiz bir araştırma ve çalışmaya gereksinim duyar. Bu anlamda belediyelerin ilgili ekipleri kurması, üniversitelerin araştırma merkezleri ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yaparak göstergelerin belirlenmesinde aktif bir rol alması alanın gelişimine büyük katkı sağlayacaktır.

Yapılan çalışmalar, kültürel göstergelerin bir kentin, ilçenin veya mahallenin sürdürülebilir kalkınmasında ve toplulukların refahının ve hayat kalitesinin artışı ölçmede etkili olduğunu göstermektedir. Kültürel yaşama katılmanın bireylerin psikolojik ve bedensel sağlığına olumlu etkisi ile aidiyet duygusunu ve paylaşımcılığı pekiştiren yönünü ölçmede de kullanılabilen kültürel göstergeler ekonomik kalkınmayı belirlemede de önemli bir işleve sahiptir. Öte yandan, bu çalışma kapsamında incelenen belediye stratejik planlarının ve görüşmelerin işaret ettiği gibi, kültürel göstergelerin yalnızca sayısal veriler üzerinden ölçülmesi yetersiz olacaktır. (bkz. Belediye Stratejik Planları Karşılaştırması, s.75)

Yerel yönetimlerin kültür alanında belirledikleri performans göstergelerinde, düzenlenen etkinlik sayısı, halk tarafından bilinirlik oranı, etkinliklere katılımın artış oranı, kültür merkezi sayısı, etkinliklerden memnuniyet oranı, restorasyon yapılacak eser sayısı, yeni yapılacak park sayısı gibi sayısal verilerin yaygınlığı dikkat çekicidir. Oysa kültürel planlama yaklaşımında sayısal verilerin yanı sıra sosyal faydayı da ölçümleyecek niteliksel göstergelerin belirlenmesi kapsamlı verilere ulaşmayı sağlayacaktır.

Örneğin, çalışma kapsamında incelenen ilçe belediyelerinden biri stratejik planda amacını “kültür ve sanat yaşamının merkezi olma konumunu güçlendirmek” olarak belirtmiştir. Buna uygun performans hedefi de kültür, sanat ve sosyal etkinlikleri yaygınlaştırarak farklı kültürlerden insanların bir arada yaşadığı bir ilçe ve kent algısını oluşturmaktır. Tanımlanan hedefe ulaşmak için ise düzenlenen etkinlik sayısı, etkinliklerin halk tarafından bilinirlik oranı, etkinliklerden memnuniyet oranı, kültür ve gençlik merkezi sayısı olmak üzere an altı gösterge belirlenmiştir. Oysa kültürel planlama anlayışı, önerilen farklı kültürlerin beraber yaşadığı ya da yaşamakta zorlandığı mahallelere odaklanarak, oralarındaki kamusal alanların, kültür merkezleri etkinliklerinin, birlikte yaşama kültürüne ne ölçüde katkı sağladığını değerlendirebilecek göstergeler belirlemeyi gerektirir. Yani düzenlenen etkinlik sayısı veya kültür merkezi sayısından ziyade, hedef doğrultusunda yüksek öneme sahip alan ve mekânların saptanması, sonrasında bu mekânlarda düzenlenen etkinliklerde farklı kültürlerden insanların paylaşım ve etkileşimlerini, katılımcıların bu kamusal mekânlara ait hissedip hissetmediklerini gösteren etkin göstergelerin belirlenmesi önerilir.

Niceliksel göstergeler zaman içinde değişimi gözlemlemeye yarayan sayısal veriler sunarken, niteliksel göstergeler anlatıma dayalıdır.⁴⁰ Bu tür göstergelere örnek olarak UNESCO'nun *Gelişim Göstergeleri için Kültür: Metodoloji Göstergeleri* adlı yayını incelenebilir. Niteliksel gösterge örneği olarak kültür profesyonelleri ve kültürel hizmetlere erişim açısından azınlık olarak kabul edilebilecek toplulukların kültür politikalarıyla ilgili karar alma süreçlerindeki rollerinin ölçülmesi verilebilir.⁴¹ Kültür alanındaki aktörlerin planlama sürecindeki rollerinin etkin olup olmadığı, bu kişilerin görüşlerinin karar alma süreçlerinde ne kadar bağlayıcı olduğu gibi veriler bu göstergeye dahil edilmiştir. Bu göstergeyi oluşturmak için yandaki tabloda yer alan sorulara cevap verilebilir.

⁴⁰ IFACCA. Statistical Indicators for Arts Policy. s.16. <http://media.ifacca.org/files/statisticalindicatorsforartspolicy.pdf>

⁴¹ UNESCO. Culture for Development Indicators: Methodology Indicators. s.76. http://en.unesco.org/creativity/sites/creativity/files/digital-library/CDIS%20Methodology%20Manual_o.pdf

Tablo 5. Sivil Toplum Katılım Göstergesi**AZINLIKLARIN⁴² KATILIMI**

Azınlıkların temsilcileri ile yerel yönetim yetkilileri arasında azınlıkları ilgilendirecek kültür politikaları ve programlarının tasarlanması, yürütülmesi, uygulanması ve değerlendirilmesi konularında bir diyalog kurulmasını sağlayacak bir kurumsal mekanizma ya da organik yapılar (periyodik toplantılar, komiteler vb.) mevcut mudur?

Bu mekanizmalar ya da yapılar kültürle doğrudan ilintili olabilir ya da daha geniş konularla ilgili olup kültürü bir yan konu olarak ele alıyor olabilir.

Bu yapılar işler hâlde midir? (Son 24 ayda resmi bir toplantı gerçekleştirilmiştir.) Yoksa değil midir? (Son 24 ayda resmi bir toplantı gerçekleştirilmemiştir.)

Bu yapılar kalıcı mıdır? (Örneğin: komiteler) Yoksa geçici midir? (Örneğin: toplantılar)

Bu yapılarda alınan kararlar bağlayıcı mıdır? Yoksa öneri niteliği mi taşır?

**KÜLTÜR VE SANAT SEKTÖRÜ
TEMSİLCİLERİNİN KATILIMI**

Kültür ve sanat sektörünün temsilcileri ile (meslek odaları, dernekler, platformlar) yerel yönetimden yetkililer arasında onları ilgilendirecek kültür politikaları ve programlarının tasarlanması, yürütülmesi, uygulanması ve değerlendirilmesi konularında bir diyalog kurulmasını sağlayacak bir kurumsal mekanizma ya da organik yapılar (periyodik toplantılar, komiteler vb.) mevcut mudur?

Bu yapılar işler hâlde midir? (Son 24 ayda resmi bir toplantı gerçekleştirilmiştir.) Yoksa değil midir? (Son 24 ayda aktif bir toplantı gerçekleştirilmemiştir.)

42 Burada kullanılan “azınlık” ifadesi için UNESCO’nun kültürün ekonomiye ve toplumun diğer alanlarına olan temel etkisini ortaya koyduğu *Our Creative Diversity* (1996) adlı raporunda kullanılan tanım benimsenmiştir: “Azınlıklar terimi [...] farklı ve baskın bir kültürel ideolojiye sahip çoğunluğu oluşturan nüfus gruplarının gölgesinde yaşayan, marjinalize edilmiş ya da kırılan toplulukları ifade etmektedir. Bu grupların değer sistemleri ya da öz saygılarını besleyen kaynaklar çoğunluk kültürünün kaynaklarından oldukça farklıdır.”

2 D KURUMSAL SÜREÇLER VE PAYLAŞIM (2 AY)**Plan taslağının geliştirilmesi**

Hazırlanacak bu taslak metnin, öncelikle planlama ekibine ve ardından araştırma sürecine dahil olan dış paydaşlara incelemeleri için gönderilmesi, kültürel planlama sürecinin katılımcı yanını güçlendirecektir.

Bu aşamada planda bahsedilmesi önerilen konular aşağıda sıralanmıştır:

Kültürün planlama açısından önemi,

Kültürel planlamanın belediyenin diğer politikaları, stratejileri ve etkinlikleri ile ilişkisi,

Kalkınma ajansları bölge planlarındaki stratejilerle ilişkisi,

Planın ulusal ve yerel kültür politikalarıyla ilişkisi,

Planlama sürecinin katılımcı boyutu, yer alan dış paydaşlar,

Toplumun kültürel kaynaklarını gösteren nicel ve nitel veriler,

Hedefler,

Bütçe ve zaman çizelgesi,

Uygulama süreci,

Görev dağılımı.

Bütçe ve zaman çizelgesinin oluşturulması

Belediyeden ilgili birimlerin, planlama ekibinin, planlama sürecini yönetecek kişinin ve dış paydaşların belirlenmesinin ardından, araştırma ve uygulama kısımları için bütçe oluşturulmalıdır. Ayrıca, farklı finansman kaynaklarının, başvuru şartlarının ve süreçlerinin incelenmesi de faydalı olacaktır.

Tüm bu aşamaların, planlamanın diğer süreçlerini de dahil edecek şekilde yönetim kadrosu tarafından bir zaman çizelgesiyle somutlaştırılması önemlidir. Ancak, zaman çizelgesi uygulanmak istenen kültürel planlama türüne (bkz. Tablo 1. Kültürel Planlamanın Çeşitleri, s.22) göre değişiklik gösterir.

Örneğin, tespit edilen planlama bölgesindeki kültürel kaynakların haritalandırması, belediyenin kurumsal altyapısının bu planlama türüne hazır olup olmamasına göre yaklaşık bir yılı alabilirken, yalnızca bir kültür ya da sanat alanının değerlendirilmesine yönelik plan, veriler mevcutsa daha kısa sürede tamamlanabilir. Tüm süreçleri içeren kapsamlı bir kültürel planlamanın hazırlanması yine planlama alanın ölçeğine göre değişiklik gösterebilmekle beraber, ülkemizdeki gibi kültürel planlama anlayışının yaygın olmadığı yerlerde uzun zamana ihtiyaç duyabilir. Çizelgeler belediyenin kültürel planlama yaklaşımına, kurumsal altyapısına ve veri kaynaklarının mevcudiyetine göre değişiklik gösterebilir. “Eylem Planı” bölümünün başında, Tablo 2’de (s.35) verilen çizelge aşamaların bir yılda nasıl programlanabileceğine dair bir örnek sunmayı amaçlamaktadır.

Benzer şekilde, kültürel planların yenilenme süresi de yine yapıldığı kent bağlamının koşul ve ihtiyaçlarına göre farklılık gösterebilmektedir. Yurtdışındaki yerel yönetimlerle yürütülen anketin gösterdiği üzere, planlamanın yenilenme süresi 1-2 yıldan 10 yıllık bir süreye kadar değişebilmektedir. Yerel yönetimlere ne sıklıkla kültürel planlama yaptıkları sorulduğunda, örneğin Amsterdam her dört yılda bir planını yenilemeyi öngörürken, ilk kültürel planını 2017 yılında yayımlayacak olan New York, bu yenilemeyi her on yılda bir yapmayı hedeflemektedir. Bugün 10 milyonu aşan nüfusuyla megakent Seul'un 2015 yılında hazırladığı planı, 2030 yılı için hazırlanan ikinci plan izlemiştir. Öte yandan 2030'u hedefleyen plan beş yılda bir gözden geçirilecektir. Kültür-sanat kenti olarak nitelenebilecek Viyana'nın kültürel planları için düzenli bir zaman çizelgesi yoktur. Bütün bunlar bize göstermektedir ki; kentlerin farklı ihtiyaçları, ölçekleri, nüfuslarının dağılımı ve benzeri unsurlar planının hazırlanma süresi kadar, yenilenme süresinde de rol oynamaktadır.

Soru 4. Kültürel planlama için belirli bir zaman çizelgeniz var mı?

Amsterdam	Evet. Bir sonraki plan için hazırlıklar mevcut planın üçüncü yılının başında başlar, üçüncü yılın sonunda ve dördüncü yılın son iki çeyreğinde karar alma süreçleri gerçekleşir.
New York	Evet. İlk kültür planı 1 Temmuz 2017'de tamamlanacak ve her 10 yılda bir gözden geçirilecektir.
Seul	Evet.
Tokyo	Evet.
Toronto	Hayır. Belirli bir programı yoktur, fakat 1990'dan bu yana neredeyse her yıl bir ana plan yapılmıştır.
Viyana	Hayır.

2 E PLANIN YAZIMI (2 AY)

İlk oluşturulan plan taslağı ilgili paydaşlara iletdikten sonra gelen geri bildirimler, planlama ekibi tarafından değerlendirilerek gerekli değişiklikler yapılır. Ortaya çıkan veriler ışığında plan taslağı sonlandırılır. Bu aşamada gözden geçirilmesi faydalı olacak noktalar şu şekilde özetlenebilir:

Kültürün, planlama sürecindeki önemi ve kalkınmanın diğer alanlarıyla ilişkisi açıklanıyor mu?

Planlama sürecinin ayrıntıları veriliyor mu?

Dikkat çekici bulgu, tespit ve geri bildirimler anlatılıyor, bunların planın uygulanması ve değerlendirilmesine dair önemi vurgulanıyor mu?

Analiz sonucunda belirlenen göstergeler, tıpkı planın hedefleri gibi yerel kalkınmaya dair tüm alanları (ekonomik, sosyal, çevresel ve kültürel) kapsıyor mu?

Bu sorular ışığında planlama ekibi tarafından son değişiklikler yapılır, plan ilgili birimlere ve başkana sunulur.

Yurtdışındaki yerel yönetimlerden planlama sürecini değerlendirmeleri ve bu süreçte en çok önemsedikleri kriteri belirtmeleri istendiğinde hepsi öncelikleri doğrultusunda değişen cevaplar vermiştir. Bazıları katılımcılık boyutunun vazgeçilmez olduğunu söylerken, Amsterdam kentin genelinde kültürün rolüne vurgu yapmış, Tokyo kentsel gelişimi sağlamadaki işlevine değinmiştir. Toronto ise kültürün ekonomiyle olan ilişkisine vurgu yapmıştır. Planlamanın yazım aşaması sonlandırılırken benzer bir değerlendirmenin yapılması ve bu değerlendirmenin plan metninin geneliyle uyumunun gözden geçirilmesi faydalı olabilir.

Soru 5. Kültürel planlamada en önemli kriter nedir?

Amsterdam	Kentin genelinde kültürü ve kültürün rolünü güçlendirmek.
New York	Etkili ve sürdürülebilir bir planın birçok insandan bilgi ve geri bildirim içermesi gereklidir. Bu kişiler arasında bölge sakinleri, yönetimden temsilciler, yerel kanaat önderleri, kültür uzmanları ve benzeri kişilerin bulunması gerekir.
Seul	Seul Büyükşehir Belediyesi bireyler, topluluklar, bölgeler ve tüm kent arasındaki kapsamlı bir işbirliği üzerinden temellenen 24 görev alanı belirledi. Bu süreçte, vatandaşların görüşlerini alabilmek bizim için çok değerliydi.
Tokyo	Kültürün kentsel gelişimdeki etkililiğini gösterebilmektir.
Toronto	Bir kültürel planın en önemli kriteri yaratıcı sermaye kavramını içselleştirmek ve bunu sürekli olarak geliştirmektir.
Viyana	Önemli olan kültürel dinamikleri kentteki kültür oyuncularına bırakmaktır.

2 F KAMUOYUNA DUYURMA (1 AY)

Yazım sürecinin bitiminden sonra planın kamuoyuna duyurulma süreci başlar. Öncelikle, planlama sürecinde yer almış tüm dış paydaşlarla bir araya gelinerek planın bir etkinlik ile kamuoyuyla paylaşılması önerilir. Bu süreçte tüm paydaşlardan uygulamaya yönelik önerilerinin istenmesi yararlı olur. Planın son hâlinin duyurulması basın aracılığıyla ve eş zamanlı şekilde çevrimiçi olarak yapılabilir.

Bu süreci Tokyo örneğindeki gibi yürütmek de mümkündür. Tokyo Belediyesi planın taslağını kamuoyuna doğrudan açmış ve planı sonlandırmadan önce vatandaşlardan plan hakkındaki yorumlarını paylaşmalarını istemiştir. Vatandaşlar ve özel sektörün yorumları plana dahil edilmiştir.

2 G HAYATA GEÇİRME (~12 +)

Kamuoyuna duyurma aşamasının ardından belirlenen zaman çizelgesine göre planın uygulanmasına başlanır. Bu aşamada, plan çerçevesine ve planlama ekibinde yapılan görev dağılımına sadık kalınması, sürecin liderliğini üstlenen belediye yetkilisinin bürokratik engelleri aşma ve ilgili birimler arasında iletişimi hızlandırma yolunda inisiyatif alması, nicel ve nitel verilere göre oluşturulan göstergelerin takip edilmesi faydalı olacaktır.

2 H İZLEME VE DEĞERLENDİRME (12+ ve uygulama dönemi boyunca)

Gerek planın hazırlanma sürecinde gerekse uygulama kısmında karşılaşılan zorluklar ve engellerin belirlenmesi, hem plandaki eksikliklerin giderilmesi hem de kültürel planlama anlayışını takip etmek isteyen diğer belediyelere bilgi aktarımı açısından önemli bir aşamadır. Ayrıca, belirlenen göstergeler ışığında (bkz. “Analiz” bölümü altında “Göstergeler” başlığı, s.51) planın yıllık gelişiminin değerlendirilmesi de önerilmektedir.

Soru 6. Kültürel planlarınızın etkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Amsterdam	Finansman alan kuruluşların izlemeleri planın geçerli olduğu her yıl gerçekleştirilmektedir. Planın değerlendirmesi ise her 4 yılda bir gerçekleşmektedir.
New York	Planın ilerleyişiyle raporlar yayımlanacak, bunlar kamuya paylaşılacak ve Kent Konseyi, Vatandaş Danışma Kurulu ve diğer birimler tarafından gözden geçirilecek. Niteliksel değerlendirmeler de plan uygulandığında yapılacak.
Seul	2030 Seul Kültür Planı temel performans göstergeleri, belediyenin kültür biriminin bütçe planlamasında göz önüne alınacak ve performans temelli bütçe kontrol sistemi temelinde değerlendirilecek. Planın kendisi hükümet tarafından yasalaştırılan Yerel Kültür ve Sanatı Teşvik Yasası'nı takiben her beş yıllık dönemde değerlendirilip güncellenecek.
Tokyo	Değerlendirme süreçleri planı gerçekleştirmek için mali düzenlemeler yapmamızı sağlıyor.
Toronto	Kriterlerimiz; erişilebilir, sürdürülebilir bir kültürel alan ve kültüre katılım imkânı sağlamak, yeni gelişen kültür sahnelerinin, iş ve ekonomik büyüme yaratma potansiyellerinden faydalanmak, kenti bölgesel, ulusal ve uluslararası alanda yaratıcı bir kent olarak ileriye götürmek, kültür sektörünü ve yenilikçi başkent olarak Toronto'nun konumunu korumak, uluslararası rakiplerle aynı düzeyde ilerlemek... Ayrıca, Toronto'da istihdam edilen kültür işçilerinin sayısını, yaratıcı sektörlerin Toronto'nun GSHY'sine katkısını ve Toronto'da kültürel etkinliklere katılan turistlerin sayısını ölçüyoruz.
Viyana	Yöntemimizin başarısını dışarıdan Viyana'ya kültürel etkinliklere katılmak için gelen insan sayısının artışından anlıyoruz.

İzleme ve değerlendirme süreçlerine farklı aktörleri, kurum ve paydaşları dahil etmek mümkündür. Yurtdışından belediyelerle yapılan ankette New York Belediyesi, kent konseyinin yanı sıra kent sakinlerinden oluşan danışma komitesinin de planın izleme ve değerlendirilmesinden sorumlu olduğunun altını çizmiştir.

Değerlendirme sürecinde, hedeflenenlerle uygulananlar arasında uyum olup olmadığı ve hedeflerden sapma olduysa bunun sebepleri belirlenmelidir. Bu doğrultuda, planın bölge sakinlerinin ihtiyaçlarıyla uyumluluğu açısından izlenebilmesi için şu sorular yol gösterici olabilir:

Planlama sürecinden etkilenen bölge sakinlerinin tepkileri nasıl?

Katılımcı süreçlerden istenen sonuçlar alındı mı?

Uygulamalar ile planlama bölgesinde bir fark yaratıldı mı?

Uygulamaların bölge sakinlerinin yaşamlarında olumsuz etkileri oldu mu?

Vatandaşlara erişilebilir, sürdürülebilir bir kültürel alan sunulabildi mi?

Kültür kurumlarına yeterli destek sağlandı mı?

Kültürel planlama anlayışının temel önceliği olan bütünsel ve stratejik boyutların da sağlanıp sağlanmadığının bu süreçte değerlendirilmesi gerekir:

Planlama süreci ve uygulama aşamasında, belediyenin farklı birimleri arasında işbirliği sağlandı mı?

Bölgede planlanan kentsel projelerde kültürün stratejik önemi benimsendi mi?

Yurtdışından yerel yönetimlerle yapılan ankette belediyelerden planlama sürecini değerlendirmeleri istendiğinde her birinin kendi özgün koşullarına bağlı olarak farklı zorluklarla karşılaştığı görülmüştür. Öte yandan, cevapların ortaklaştığı nokta katılımcı süreçlerin etkin biçimde yürütülmesine dairdir.

Soru 7. Planlama sürecinde en sık karşılaştığınız zorluklar nelerdir?

Amsterdam	Deney ve yenilikçilik ile yetenek gelişimini teşvik etmek, kültür alanını dinamik kılmak, kurumlara odaklanmak ile daha geniş politika vizyonları arasında denge kurmak.
New York	Planın kapsamını belirlemek, uzlaşa sağlamak, kamuoyunu planlama sürecine en iyi şekilde entegre etmek, New York'a özgü güçlü yanlar ve koşullara hitap eden bir planı ortaya koymak.
Seul	Bir megakent olan Seul vatandaşlarının görüşlerini edinmek, vatandaş hakları gruplarından doğru olanlarla etkileşime geçmek, vatandaşların planlama süreçlerine dahil olmasının en iyi yolunu bulmak.
Tokyo	Departmanlar arası politikayı oturtmak, finans yönetimi bölümüne izah etmek.
Toronto	Yaşlıların, gençlerin ve dezavantajlı toplulukların sesinin duyulmasını sağlamak.
Viyana	Gereğinden fazla yönlendirici olmak istemedik. Kültür alanının aktörlerine sanat ve kültür alanındaki çalışmaları belirlemeleri için alan tanımak istedik. Öte yandan altyapı sağlayabilir ya da bu işlere parasal destek verebiliriz. Odağımızı sanat eserleri ve kültürel etkinliklerle hafıza kültürünü teşvik etmek.

SONUÇ

Yerel yönetimler için kültürel planlama konusuna bir giriş yapmayı hedefleyen bu çalışma, yerel ve uluslararası örneklerden yararlanarak bu alandaki yaklaşımların bir resmini çizmektedir. Yerel yönetimlerde görece yeni bir pratik olan kültürel planlamanın sürdürülebilir kalkınma ve vatandaşlık haklarıyla sıkı ilişkisini ortaya koyarak, kültürün kentlilerin yaşam kalitesini artırmada oynayabileceği güçlü role işaret etmektedir. Kültürün, yaratıcı kent modeli ve ekonomi üzerindeki güçlü etkisine ek olarak, kentlilerin bir arada yaşamasını sağlayan özelliğiyle planlama süreçlerine dahil edilmesi gerektiğini savunur.

Son dönemde yapılan araştırmalar, iyi şekilde tasarlanmış ve uygulama boyutu güçlü olan katılımcı kültür politikalarının yerel yönetimler tarafından merkezi yönetimlere kıyasla daha etkili biçimde geliştirildiğini gösteriyor.⁴³ Bu bağlamda bu çalışma ülke, kent ve ilçe ölçeklerindeki farkları göz ardı etmeden, yerel yönetimlere kültürel planlama çalışmaları için yol gösterebilecek temel aşamaların ve süreçlerin altını çizmektedir. Mevcut kültür potansiyelinin işbirlikleri aracılığıyla gerçekleştirilmesinin önemini vurgulamaktadır.

Kültürel planlama anlayışı Türkiye’de yavaş yavaş hayata geçirilirken, yerel yönetimlerin kaynaklarını doğru yönlendirebilmesi için bu alandaki araştırmaların artması, iyi örneklerin tespit edilmesi ve hem nitelik hem de niceliksel açıdan saptanan performans temelli planlama anlayışının benimsenmesi önemlidir. Planlama süreçlerinde kullanılabilecek, kültür alanındaki istatistikleri derleyen ulusal ya da yerel veri tabanlarının oluşturulması da yine veri ve analiz temelli kararlar alabilmek adına oldukça faydalı olacaktır. Belediyeler bu yolda öncülük edebilir.

⁴³ Blomkamp, E. (2011). Comparing the Uncertain Terrain of Local Cultural Governance in Australia and New Zealand. *Australian Political Science Association Conference*. Canberra, Erişim tarihi: 8 Ocak 2016. http://www.academia.edu/934681/Comparing_the_Uncertain_Terrain_of_Local_Cultural_Governance_in_Australia_and_New_Zealand

Bugün dünya kentlerinin içinde bulunduğu durum, artan çatışma ortamı ve göçler, kültürün geleceğimiz üzerinde geçmişte sandığımızdan daha belirleyici bir rolü olacağını göstermektedir. Gelecekte yerel yönetimlerin vatandaşların kültürel yaşama erişiminde ve katılımında daha etkili olması muhtemeldir. Ayrıca içinde bulunduğumuz dönem bize, birlikte yaşam ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlayıcısı olarak yalnızca ekonomik boyutu görmenin, var olan sorunlara orta ve uzun vadede çözüm olmayacağını da göstermektedir.

Bu çalışmanın geleceğin kentlerini planlayan ve kültür politikalarını belirleyen yerel yönetimlere ve tüm vatandaşlara açık, kapsayıcı, farklı toplulukları bir araya getiren, yaratıcı kültür alanları ve sürdürülebilir kentler yaratmada yardımcı olmasını umuyoruz.

EKLER**EK 1 YASAL ÇERÇEVE**

5393 sayılı Belediye Kanunu'na göre belediyeler, il, ilçe veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve kuruluş esasları kanunla belirtilen, karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişileridir. Aynı kanunun 41. maddesine göre belediyelerin stratejik plan hazırlama zorunluluğu vardır. Bu maddede "Belediye başkanı, mahalli idareler genel seçimlerinden itibaren altı ay içinde; kalkınma planı ve programı ile varsa bölge planına uygun olarak stratejik plan ve ilgili olduğu yılbaşından önce de yıllık performans programı hazırlayıp belediye meclisine sunar. Stratejik plan, üniversitelerin ve sivil toplum kuruluşlarının görüşleri alınarak hazırlanır ve belediye meclisinin kabulü ile yürürlüğe girer."⁴⁴ denilir.

Belediye Kanunu'nun 13. maddesine göre ikamet edilen beldede yaşayanların, stratejik plan yapımında belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilendirme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakkı vardır. Bu bağlamda, belediyelerin hizmet alanları içerisinde sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapması ve bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler alması gereklidir.

⁴⁴ Belediye Kanunu. Kanunun tamamı için bkz. <http://www.sp.gov.tr/tr/sss/s/3/>

İlgili mevzuata ek olarak, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7. maddesinde büyükşehir belediyelerinin stratejik planlarının ilçe belediyelerinin görüşleri alınarak gerçekleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Belediyelerin stratejik plan hazırlamasını zorunlu kılan bir diğer kanun 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'dur. Bu kanunun 9. maddesi “Kamu idareleri; kalkınma planları, programlar, ilgili mevzuat ve benimsedikleri temel ilkeler çerçevesinde geleceğe ilişkin misyon ve vizyonlarını oluşturmak, stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler saptamak, performanslarını önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda ölçmek ve bu sürecin izleme ve değerlendirmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle stratejik plan hazırlar.”⁴⁵ denmektedir.

Belediyeler bu bağlamda, stratejik plan faaliyetlerinin yapımında ve yürütülmesinde etkisi olması nedeniyle, Kalkınma Ajansları ile de işbirliği içerisinde. Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkındaki 7 Şubat 2006 tarihli 5449 sayılı Kanun'un 5. maddesine göre, Kalkınma Ajansları bulunduğu bölgedeki yerel yönetimlerin planlama çalışmalarına destek sağlamaktadır.⁴⁶

Stratejik planların hazırlanması için uyulacak esaslar ise Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanan Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik ile Kamu İdareleri için Stratejik Planlama Kılavuzu çerçevesinde belirlenmiştir.

⁴⁵ Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu. Kanunun tamamı için bkz. <http://www.mevzuat.gov.tr/Mevzuat/Metin/1.5.5018.pdf>

⁴⁶ Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkındaki Kanun. Kanunun tamamı için bkz. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/02/20060208-1.htm>

Belediyeler ilk kez, 26 Mayıs 2006 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan 5018 sayılı kanunun ilgili maddesine dayanarak, 2006-2009 dönemli stratejik planlarını hazırlamışlardır.

Türkiye’de kültürel yaşama doğrudan etki ettiği düşünülen yasal mevzuata bakıldığında 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu yerel yönetimlerin planlama süreci ile ilişkilenen kanunlar arasında karşımıza çıkar. Bu kanun, “korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tanımları belirlemek, yapılacak işlem ve faaliyetleri düzenlemek, bu konuda gerekli ilke ve uygulama kararlarını alacak teşkilatın kuruluş ve görevlerini tespit etmek”⁴⁷ amacını taşır. Adı geçen kanunda 2004 yılında yapılan değişiklikle, kültür varlıkları ile ilgili işlemleri ve uygulamaları yürütmek üzere il özel idareleri, büyükşehir belediyeleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı’nca izin verilen belediyeler bünyesinde koruma, uygulama ve denetim büroları (KUDEB) kurulması düzenlenmiştir. Bu değişikliğin getirilerinden biri de planlama kavramının ilk kez “fiziki yapıların korunması anlayışından çıkarılarak koruma alanı içinde yaşayan insanların ve iş yerlerinin sosyal ve ekonomik yapılarını iyileştiren, istihdam ve katma değer yaratan bir strateji belgesi”⁴⁸ hâline gelmesidir. KUDEB’lerin yetkileri 11.06.2005’te yürürlüğe giren “Koruma, Uygulama ve Denetim Büroları, Proje Büroları ile Eğitim Birimlerinin Kuruluş, İzin, Çalışma Usul ve Esaslarına dair Yönetmelik” ile düzenlenmektedir.

⁴⁷ Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu. <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.2863&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch>

⁴⁸ Dinçer, İ. & Enlil, Z. & Ünsal, D. (2011). Tarihi ve Kültürel Miras. *Sivil Toplum Gözüyle Kültür Politikası Raporu*. s. 77.

2005 yılında yürürlüğe giren 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve yenileme alanlarının belirlenmesi bakımından büyükşehir belediyesi, belediyeler ve varsa il özel idarelerine yetki vermektedir. Bu kanun, “büyükşehir belediyeleri, büyükşehir belediyeleri sınırları içindeki ilçe ve ilk kademe belediyeleri, il, ilçe belediyeleri ve nüfusu 50.000’in üzerindeki belediyelerce ve bu belediyelerin yetki alanı dışında il özel idarelerince, yıpranan ve özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş; kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurullarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa ve restore edilerek, bu bölgelerde konut, ticaret, kültür, turizm ve sosyal donatı alanları oluşturulması, tabii afet risklerine karşı tedbirler alınması, tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılması” amacını taşımaktadır.⁴⁹ Böylece tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların korunması ve onarımı, yapılan değişikliklerle KUDEB, Vakıflar Genel Müdürlüğü veya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü onayı ile gerçekleştirilebilmektedir. 2863 sayılı Tabiat ve Kültür Varlıklarını Koruma Kanunu’nda 2011 yılında yapılan değişiklikler neticesinde ise Koruma Kurulları ikiye ayrılmıştır. Kültür Varlıkları, Kültür ve Turizm Bakanlığı’na; Tabiat Varlıkları ise Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na bağlanmıştır.

⁴⁹ Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5366.pdf>

17 Ağustos 2011 tarihli 648 sayılı KHK'nin 3. maddesi ile 644 sayılı KHK'nin 6. maddesine (g) bendi eklenerek; "Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü" Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bünyesinde kurulmuştur. Bu Genel Müdürlük bünyesinde yapılan başvurular "Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge" Komisyonları'nca değerlendirilmektedir. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulları ise yapılan bu değişikliklerle birlikte "Kültür Varlıklarını Koruma Kurulları" şeklinde düzenlenmiş ve böylece kültür ve tabiat varlıklarına ilişkin kurullar birbirinden ayrılarak iki farklı bakanlığın yetkisi altına alınmıştır. Yeni düzenlemede Koruma Yüksek Kurulu'nca karar verilen konularla ilgili Koruma Bölge Kurulunca tekrar görüşülmez kuralı getirilmiş, kültür ve tabiat varlıklarının korunmasında etkin rol üstlenmiş olan kurumların yetki ve sorumluluklarında farklılıklar oluşmuştur.

Uluslararası nitelikte bağlayıcı belgelere bakıldığında ise, kültürel haklara ilişkin olarak Birleşmiş Milletler'in (BM) 1996 yılında kabul edip onay ve katılıma açtığı Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi dikkat çekmektedir. Sözleşmede; "İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi uyarınca korkudan ve yokluktan arınmış özgür insan ilkesine ancak kişisel ve siyasal hakların yanı sıra herkesin ekonomik, toplumsal ve kültürel haklardan yararlanabileceği koşullar yaratıldığında"⁵⁰ ulaşılabileceğinin altı çizilerek, kültürel haklarla ilgili maddeler şu şekilde tanımlanmıştır:

⁵⁰ BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin tamamı için bkz: <http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/06turkish/TIntCovEcSocCulRights.pdf>

“1. Bu sözleşmeye Taraf Devletler;

Kültürel yaşama katılma;

Bilimin gelişme ve uygulanmasının sağladığı olanaklardan yararlanma;

Sahibi olduğu bilimsel, edebi ve sanatsal herhangi bir üründen doğan manevi ve maddi çıkarlarının korunması hakkını tanır.

2. Bu Sözleşmeye Taraf Devletlerce bu hakkın tam olarak gerçekleşmesi için yapılacak girişimler, bilim ve kültürün korunması ve geliştirilmesi için gerekli olan önlemleri içerir.

3. Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, bilimsel araştırma ve yaratıcı etkinlikler için kaçınılmaz olan özgürlüğe saygı göstermeyi üstlenir.

4. Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, bilimsel ve kültürel alanda uluslararası ilişki ve işbirliğinin özendirilip geliştirilmesinden doğacak yararları tanır.”⁵¹

BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi'nin 15. madde kapsamında yapmış olduğu genel yorumda ise “Sanat ve kültür hayatına yerel ve ulusal düzeyde katılımın sağlanması ve geliştirilmesi açısından dernekler ve topluluklar hayati bir rol üstlenmektedir ve Sözleşme tarafı devletler yerel ve ulusal düzeyde bunun gerçekleştirilmesi için bu kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yapmalıdır” denmektedir.⁵²

⁵¹ a.g.y.

⁵² BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi 21 sayılı Genel Yorum Kararı için bkz. http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/metin134.pdf

Kültürel haklar açısından ulusal düzeyde bağlayıcı olan bir diğer sözleşme ise 2007 Freiburg Deklarasyonu'dur. Deklarasyonda kimlik ve kültürel miras ile kültürel ifade ve yorumlama hakkına ek olarak sanatsal dışavurum ve yaratıcılık, iletişim ve enformasyon, kültürel işbirliği, kültürel hayata dahil olma ve katılma başlıkları da belirtilmiştir.

Kültürel hakların insan haklarının temel bir bileşeni olduğu düşüncesi, 2001 yılında kabul edilen UNESCO Kültürel Çeşitlilik Bildirgesi ve bu bildirgenin temel ilke ve öngörülerinin uygulanması amacıyla 2005 yılında hazırlanan, Türkiye'nin imzacısı olduğu, fakat halen yürürlüğe sokmadığı UNESCO Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi⁵³ ile desteklenmiştir. Sözleşmenin 13. maddesi kültürün sürdürülebilir kalkınmayla ilişkisinden bahsetmekte ve sözleşme taraflarını sürdürülebilir kalkınma süreçlerine kültürü dahil etmeye davet etmektedir.⁵⁴ Bu sözleşme ve konuyla ilgili çalışmalar UNESCO Türkiye Milli Komisyonu tarafından yürütülmekte ve kamuoyu ile paylaşılmaktadır.

Yerel ölçekteki belgeler arasında 2004 yılında Evrensel Kültürler Forumu kapsamında onaylanan Kültür için Gündem 21,⁵⁵ kentler ve yerel yönetimlerin kültürel gelişim doğrultusundaki hedefleri için kaynak sağlayan dünyadaki ilk misyon belgesi olma özelliğindedir. Belgenin onaylanması sonrasında sürecin koordinatörlüğünü üstlenen Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Teşkilatı (UCLG) kültürle ilgili programları için Kültür için Gündem 21'i temel referans belgesi olarak kabul etmiştir.

53 UNESCO Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi'nin Türkçe metni için bkz http://www.unesco.org.tr/dokumanlar/kulturel_ifadelerin_cesitliliği/SOZLESME.pdf

54 UNESCO Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi "Madde 13-Kültürün Sürdürülebilir Kalkınmaya Entegrasyonu: Taraflar, sürdürülebilir kalkınmaya elverişli koşulların yaratılması için her düzeydeki kalkınma politikalarına kültürü entegre etmeye çalışacaklar ve bu çerçevede, kültürel ifadelerin çeşitliliğinin korunmasına ve geliştirilmesine ilişkin yaklaşımları teşvik edeceklerdir." http://www.unesco.org.tr/dokumanlar/kulturel_ifadelerin_cesitliliği/SOZLESME.pdf

55 Kültür için Gündem 21 belgesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.agenda21culture.net/index.php/tr/what-we-do-tr/mission-tr>

EK 2 BELEDİYE STRATEJİK PLANLARI KARŞILAŞTIRMASI**EK 2 A STRATEJİK PLANLARDA KÜLTÜR****EK 2 A 1 MİSYON/VİZYON**

	MİSYON	VİZYON
İBB	Açığa çıkmamış ihtiyaçları karşılayacak hizmetleri, 21. yüzyılın yerel yönetim anlayışına uygun şekilde sunmak, belediye hizmetlerini kurumsal bir anlayışla mükemmelleştirirken şehrin kültürel kimliğini yaşatmak.	Sürdürülebilir ve yenilikçi çözümlerle hayatı kolaylaştıran, şehircilik ve medeniyet adına küresel değer üreten marka kentin yerel yönetimi.
Beşiktaş	Cazibe merkezi Beşiktaş'ta sürdürülebilir yerel kalkınmayı sağlayarak, ilçede yaşayan herkesin ihtiyaçlarını, çağdaş bir belediyeçilik anlayışıyla karşılamak.	Beşiktaş'ın kültürel, doğal, tarihi ve ekonomik değerlerini akılcı biçimde değerlendirerek çağdaş, her alanda öncü ve marka bir kent yaratarak Türkiye'nin yükseleni olmak.
Beyoğlu	Beyoğlu Belediyesi, Beyoğlu'nun mahallelerini şehrin temel yapı taşı olarak kabul eder; kent hizmetleri, sosyal hizmetler, kültürel faaliyetler ve hizmet mekânlarını mahallelerden başlayarak kurar. Her bir mahallenin ve sakininin fiziki ve sosyal ihtiyaçlarını yerinde karşılayarak, mahallelerden teşekkül eden Beyoğlu'nun bütünündeki yaşam kalitesini geliştirir, Beyoğlu'nun tarihi ve kültürel mirasını yaşatarak korur.	Beyoğlu'nun her bir mahallesini şehrin yapıtaşı kabul ederek, kent hizmetlerini mahalleden başlayarak ifa etmek; kentsel yenileme, sosyal hizmetler, kültürel faaliyetler ve bunlar için gerekli olan fiziki ve sosyal yatırımları gerçekleştirmek, düzenleme ve organizasyonları yapmak; Beyoğlu'nun kültür, sanat ve turizm endüstrileri bakımından merkezi konumunu güçlendirmek için ulusal ve uluslararası faaliyetler yapmak; Beyoğlu'nun tarihi ve kültürel mirasını yaşatarak korumak; bilgi teknolojileri, katılımcı demokrasi ve yenilikçi uygulamalarla kentin ve kentlinin yaşam kalitesini geliştirmek.

Fatih	<p>Kaynakları akıllı ve verimli kullanıp paydaşlarla işbirliğini kuvvetli tutarak, insana, şehre, bilgiye yatırım yapmak. Vatandaşına sağladığı hizmetin kalitesini sürekli iyileştirip iç göçü engelleyerek, Fatih ilçesini sürekli yaşanabilir kente dönüştürüp, toplumsal, çevresel, ekonomik sürdürülebilirlik sağlamak; yönetim ilkeleri olarak adlandırılan; şeffaflık, hesap verilebilirlik, katılımcılık, hukukun üstünlüğü, etkinlik, eşitlik, stratejik vizyona sahiplik ilkelerinin her birini, kurumun her biriminde hayata geçirerek yüksek performanslı çalışanlarıyla hizmet üretmek, insan, sosyal yaşam, tarih ve kültür, turizm, ekonomi vb. kilit alanlarda operasyonel mükemmelliği tam belediyeçilik hizmeti vermek.</p>	<p>Tarih, kültür, insan, mekân boyutunda sürekli yaşanabilen Fatih ilçesi.</p>
Kadıköy	<p>Katılımcı, yenilikçi, modern, güler yüzlü, eşitlikçi, özgürlükçü; çocuk ve gençler ön planda olmak üzere tüm bireyler için güçlü toplum ve çevre oluşturmak adına belediyenin görev, yetki ve sorumluluğu çerçevesinde hizmet veren ve hizmetlerin sürdürülebilirliğini sağlayan belediye olmak.</p>	<p>Katılımcı yönetim anlayışını benimseyen, yenilikte öncü belediye olmak.</p>

Şişli	Başta dezavantajlı ve desteğe ihtiyacı olan bireyler ve gruplar olmak üzere tüm Şişlililer için erişilebilir olmak, onların yaşam kalitelerini iyileştirmeye yönelik gerçekçi ve sürdürülebilir politika ve projeler üretmek ve uygulamak.	Çağdaş sosyal belediyeçilik ve katılımcılık ilkelerini benimsemiş, çözüm üreten, etkin, yetkin, mükemmeli hedefleyen güler yüzlü çalışanlarıyla ve kentini düşünen, aktif yurttaşlık bilincine sahip kentlileriyle birlikte, parçası olmaktan heyecan ve mutluluk duyulan; temel belediyeçilik hizmetlerinin yanı sıra sosyal hizmetler, eğitim, spor, kültür ve sanatta dünya standartlarında öncü ve örnek bir belediye olmak.
Üsküdar	Tarih ve kültür şehri Üsküdar'daki tüm paydaşlara; kaliteli, şeffaf, verimli ve etkin belediyeçilik hizmetlerini, katılımcı bir yerel yönetim anlayışı ile sunarak; Üsküdarlıların ekonomik ve sosyal refah seviyesini yükseltmek.	Tarih ve kültür şehri Üsküdar'ı yerel yönetimde lider, cazibe merkezi bir şehir hâline getirmek.

EK 2 A 2**KÜLTÜRLE İLGİLİ STRATEJİK HEDEFLER,
GÖSTERGELER VE MÜDÜRLÜKLER**

Bu bölüm, kültür ve kent ilişkisi bağlamında yerel yönetimlerin kültürle ilgili olarak tanımladıkları stratejik hedefleri ile bu ilişkiye yönelik göstergeleri ve sorumlu müdürlükleri hakkında bir fikir verme amacını taşır. Bu nedenle, bazı stratejik hedefler ve ilgili göstergelerin niceliksel ve niteliksel çeşitliliğini yansıtacak örnekler seçilmiş, stratejik planlarda yer alan göstergelerin tümü çalışma kapsamına dahil edilmemiştir.

BELEDİYELER	STRATEJİK HEDEFLER	AKTÖRLER/İLGİLİ KURUMLAR	GÖSTERGELER
İBB	Kentin doğal tarihi ve kültürel mirasına saygılı bir anlayışla sosyal, ekonomik ve fiziksel gelişimine yön vererek yaşanabilir bir kent oluşumuna katkı sağlamak.	Şehir Planlama Md., Boğaziçi İmar Md., Coğrafi Bilgi Sistemleri Md., İmar Md., Zabıta Tedbir Md., Planlama Md., Kentsel Tasarım Md., Yeşil Alan ve Tesisler Yapım Md., Yapı İşleri Md., İstanbul Şehircilik Atölyesi Md., Kentsel Dönüşüm Md.	Yapımı tamamlanan proje sayısı ; Rölöve, restitüsyon, restorasyon ve mühendislik projesi hazırlanan taşınmaz kültür varlığı ve tescilsiz yapı sayısı ; KUDEB tarafından yapılan bölgesel ve yapı bazında denetim sayısı ; envanteri çıkarılan yapı sayısı , Türk Tarihi Müziği (Mehter) konser sayısı ; Tarihi Türk Müziği (Mehter) konserleri gerçekleştirilen farklı mekân sayısı ; Kültürel etkinliklere katılımcı sayısı ; Etkinliklere katılım performansı (dolu koltuk sayısı); Düzenlenen kültürel etkinlik sayısı ; açılan kütüphane sayısı ; Kütüphanelerden yararlanan kişi sayısı ; Müze ziyaretçi sayısı ; Müzeleri ziyaret edenlerin memnuniyet oranı ; ödünç verilen kitap sayısı ; Sahnelenen oyun sayısı ; Tiyatro izleyicilerinin memnuniyet oranı ; Bakım onarım taleplerinin karşılama oranı (Kültür kompleksleri); Yapımı tamamlanan proje sayısı .
	Kent estetiğini destekleyen uygulamaları yaygınlaştırmak.		
	Kentin kültür mirasının korunması, tanıtılması ve kültürel yaşamın zenginleşmesine katkı sağlamak.	Avrupa Yakası Raylı Sistemler Md., KUDEB, Kütüphane ve Müzeler Md., Tarihi Çevre Koruma Md., Tesisler Bakım ve Onarım Md., Yapı İşleri Md.	
	Kültürel hizmetlerin erişilebilirliğini artırmak.		

BELEDİYELER	STRATEJİK HEDEFLER	AKTÖRLER/İLGİLİ KURUMLAR	GÖSTERGELER
Beşiktaş	Kültür, sanat ve sosyal etkinlikleri yaygınlaştırarak farklı kültürlerden insanların birlik içinde yaşadığı, farklılığı algılanan Beşiktaş markasının oluşturulması.		Milli bayramlarda düzenlenen etkinlik sayısı ; Düzenlenen yarışma ve ödül töreni sayısı ; Festival ve şenliklerin Beşiktaş halkı tarafından bilinirlik oranı ; Açılış ve konserlerden memnuniyet oranı ; Sempozyum, söyleşi, konferans, panel ve imza organizasyonlarına katılımın artış oranı ; Tamamlanan kültür merkezi ve gençlik merkezi sayısı ; Fuarlarda temsil edilme taleplerinin karşılama oranı .
Beyoğlu	Beyoğlu'nun tarihi ve kültürel mirasını korumak ve ihya etmek.	Fen İşleri Md., Etüt ve Proje Md., Kentsel Tasarım ve Dönüşüm Md.	Restorasyon yapılacak eser sayısı ; Kasımpaşa Sururi Mevlevihanesi projesinin bitirilme oranı ; Restorasyon projelerinin takip oranı ; Mevcut yenileme alanlarında belirlenen proje alanı sayısı .
	Beyoğlu'nda sosyal ve kültürel hayatın gelişmesine öncülük etmek.	Kütüphane Md., Etüt ve Proje Md., Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Md., Kültür ve Sosyal İşler Md., Özel Kalem Md.	Düzenlenecek tiyatro gösterisi sayısı ; Hazırlanan kültür ve sanat proje sayısı ; Düzenlenecek gezi organizasyonu sayısı ; Temsil faaliyetleri gösterilen özel gün ve bayram sayısı ; Kültürel etkinlik, festival alanı düzenlemeye yönelik proje sayısı .
	Vatandaşın faydalanabileceği yeni sosyal tesis ve donatı alanları oluşturmak.	Fen İşleri Md., Yazı İşleri Md., Etüt ve Proje Md., Kütüphane Md., Gençlik ve Spor Md.	
	Çocukların ve gençlerin sosyal ve kültürel hayata katılımını sağlamak.	Kütüphane Md., Gençlik ve Spor Md.	

BELEDİYELER	STRATEJİK HEDEFLER	AKTÖRLER/İLGİLİ KURUMLAR	GÖSTERGELER
Fatih	Kültürel mirasın ve değerlerin farkındalığını artırıcı çalışmalar gerçekleştirmek ve kültürel yaşamın zenginleşmesine katkıda bulunmak.	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Md., Kültür ve Sosyal İşler Md., Ulaşım Hizmetleri Md., Bilgi İşlem Md.	Gerçekleştirilen proje sayısı ; Turist memnuniyeti artış oranı ; Dağıtılan yazılı ve görsel materyal sayısındaki oransal artış ; Düzenlenen gezi sayısı ; katılımcı sayısındaki oransal artış ; memnuniyet oranındaki artış .
	Turizm potansiyelini ön plana çıkarmak ve ilçenin kültürel zenginliğine yönelik farkındalığı artırmak amacıyla proje ve faaliyetler planlamak ve gerçekleştirmek.		
	Halkın ve turistlerin ilçenin tarihi ve kültürel zenginliğine yönelik farkındalığını artırmak amacıyla proje ve faaliyetler planlamak ve gerçekleştirmek.		
	İlçenin tarihine, kültürel ve doğal mirasına uygun; sosyoekonomik ve fiziksel gelişimini sağlamak ve göç olgusundan etkilenmiş bölgelerde mevcut yaşam koşullarını iyileştirmek amacıyla; kentsel dönüşüm, kentsel tasarım ve denetim çalışmaları gerçekleştirmek.	Özel Kalem Md., İmar Md., Emlak İstimlak Md., Etüt Proje Md., Fen İşleri Md., Park ve Bahçeler Md., Yapı Kontrol Md.	

BELEDİYELER	STRATEJİK HEDEFLER	AKTÖRLER/İLGİLİ KURUMLAR	GÖSTERGELER
Kadıköy	"Yaşanabilir", "sağlıklı", "engelsiz" ve "sürdürülebilir bir Kadıköy" ilkesi doğrultusunda bir kent yaratmak için alt yapı ve üst yapı sorunlarına kalıcı çözümler üretmek; tarihi-kültürel dokuyu koruyacak plan ve projeler yürüterek kent estetiğini tasarlamak.	Plan Proje Md., İmar ve Şehircilik Md., Kentsel Tasarım Md., Fen İşleri Md., Yapı Kontrol Md.	Yeşil bina sertifikası alınan hizmet binası sayısı ; Tarihi Kentler Birliği'nin düzenleyeceği en az bir toplantıya veya yarışmaya katılımı ; Belirlenen eski eser yapılar için rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerinin hazırlanması ; Ulusal ve uluslararası üniversiteler, sivil toplum örgütleri vb. ile Kadıköy için yaşam kalitesini artırıcı ve global çerçevede işbirlikleri yapılması ve projelerin üretilmesi ; Kültür merkezleri için proje gerçekleştirme oranı ; Başvurulan fon çağrısı oranı ; Atıl durumda bulunan alanlar için park ve yeşil alan peyzaj ve aydınlatma projelerinin hazırlanması ; Tamamlanan bisiklet yolu uzunluğu ; Tarihi ve kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılması hedefi yolunda uygun görülen taleplerin karşılama oranı ; Kentsel dönüşüm ve kentsel yenileme alanlarında yenilenecek binalarda tasarım projeleri yapma hedefi yolunda nitelikli mimari yapı analizi çalışmasının yapılması/tamamlanma oranı ; Tasarım Atölyesi'nde toplantı, eğitim, yarışma, tasarım organizasyonları ve çalıştaylar yapılması hedefi yolunda hazırlanan program sayısı ; Kadıköy'ün mekân ve yaşam kalitesini artırmaya yönelik katılımcı ve yenilikçi tasarım çalışmaları yapmak hedefi yolunda hazırlanan kıyı proje sayısı, sokak analiz raporunun tamamlanma oranı, hazırlanan yaşayan sokak ve cadde proje sayısı ; Çocuklar için sokak atölye projesi sayısı , genç tasarımcıların tasarım atölyesinde katıldığı çalışma sayısı .

BELEDİYELER	STRATEJİK HEDEFLER	AKTÖRLER/ İLGİLİ KURUMLAR	GÖSTERGELER
Kadıköy	Kadıköy'ün doğal, tarihi, kültürel, sanatsal ve turistik değerlerinin tespiti yapılarak tanıtılması ve paylaşılmasını sağlayarak Kadıköy'ü kültür, turizm ve sanat kenti yapmaktır.	İmar ve Şehircilik Md., Etüt Proje Md., Kültür ve Sosyal İşler Md., Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Md., Özel Kalem Md., Fen İşleri Md. Kentsel Tasarım Md.	Belirlenen bölgelerde tarihi ve kültürel önem taşıyan ıralana ait harita hazırlanması ve basılması ; Kadıköy Akademi'ye mekân oluşturulması için proje çalışmalarının yürütülmesi kapsamında mekanik, statik ve elektrik projelerinin hazırlanması ve gerçekleşen proje oranı ; Kent belleği merkez için mimari, statik, elektrik, mekanik ve diğer ihtiyaç duyulan projelerin hazırlanması, arşiv çalışmaları yapılması , bina içi tefrişatın yapılması, personel seçimi ve oryante edilmesi; Sokak Sanatı Festivali'nin en az 1 kere düzenlenmesi ; Kadıköy'e ait tarihi eserleri dijital ortama aktarma hedefinin tamamlanma oranı ; Eski eser yapılarını korumak, projelendirmek ve bakım onarımı hususlarında ilgililerini uyarmak ve yönlendirmek hedefinin tamamlanma oranı , Kadıköy'ü yansıtan ürün tasarımları ve kent mobilyası tasarımları hazırlamak hedefi yolunda düzenlenen çalıştay sayısı ; Tasarım sayısı ; Kadıköy'ün sosyokültürel değerlerinin tanıtım ve paylaşımına yönelik kültür varlıklarının oluşturulmasını sağlamak hedefi yolunda ilgili müdürlüklerden ve dış paydaşlardan veri toplanması, envanterin tamamlanması ; Kültür ve sanat faaliyetlerini daha etkin ve yaygın kılabilecek ulusal ve uluslararası etkinlik sayısı ; Kültür merkezlerinde yer verilen kültürel ve sanatsal etkinlik sayısı ; Kültür ve sanat içerikli etkinlik ve faaliyetlere yurttaşın katılım sayısı ; Mahalle ve parklarda ücretsiz tiyatro ve sinema gösterimleri düzenlemek, ulusal ve uluslararası festivallere ev sahipliği yapmak, STK'lar, vakıflar vb. kurumlarla işbirliği yaparak etkinlikler düzenlemek hedefi yolunda parklarda ve mahallelerde sahnelenen tiyatro oyunu sayısı, izleyen kişi sayısı ; Kadıköy'e ait kültürel ve tarihi değerlerin sahiplenilmesi ve kentlilik bilincinin gelişmesini sağlamak için çeşitli etkinlikler düzenlemek hedefi yolunda tarihi ve kültürel mirasa duyarlılığı arttırmaya yönelik yapılan etkinlik sayısı , katılan kişi sayısı ; Çocukların sanatsal ve kültürel öğrenimlerine yönelik eğitim programları ve etkinlikler düzenlemek hedefi yolunda tiyatro festivallerinde sahnelenen oyun sayısı , festivallere katılan çocuk sayısı .

BELEDİYELER	STRATEJİK HEDEFLER	AKTÖRLER/ İLGİLİ KURUMLAR	GÖSTERGELER
Şişli	İlçemizin tarihi dokusunu koruyucu ve görsel zenginliği artırıcı çalışmalar yapılacaktır.		Cephe ve renk çalışmalarının yapılması ; yapı karakterleri bakımından sunulan projelerin uygulanma oranı ; üniversitelerle ortak proje üretimi ; sanat eserlerinin tamamlanması ; yapılan mimari proje yarışma sayısı ; gerçekleştirilen festival sayısı ; Şişli kitabının tamamlanması.
	Yeni sosyal-kültürel, sanatsal ve eğitsel mekânlar oluşturulacaktır.		Dezavantajlı gruplara yönelik rehabilitasyon merkezinin oluşturulması ; Yapılan sanat merkezi inşaat alanı ; yapılan mahalle evi sayısı ; Kadın koruma evinin kiralınması ; STK'larla yapılacak toplantı sayısı .
	Görüntü kirliliğini önleyici çalışmalar yapmak suretiyle Şişli'nin farklı mahallelerinde mahalle kimliğine ve kent estetiğine uygun düzenlemeler yapılacaktır.		Denetim yapılan işletme sayısı ; Kentsel Tasarım Bürosu'nun kurulması .
	Eğitim, sosyal ve kültürel yaşam olanaklarının geliştirilmesi.		
	Kentin ve kentlinin sanata, eğitime ve kültürel faaliyetlere en üst düzeyde ulaşmasını mümkün kılacak politikalar oluşturulacaktır.		Fon oluşturulacak proje sayısı ; Destek verilen öğrenci sayısı ; Kurulan ve işletilen etüt merkezi sayısı ; Kadın spor merkezinin açılması; Açılan spor okulu sayısı ; Bir adet yeni bilim merkezi yapılması ; Bilim merkezinin donanımının sağlanması; Düzenlenen heykel projesi yarışma sayısı .
	Kültürel ve sanatsal etkinliklerin zenginleştirilerek sürekliliği sağlanacaktır.		Sosyal ve kültürel alanda düzenlenen etkinlik sayısı ; Düzenlenen konaklamalı ve günübirlik gezi sayısı .

BELEDİYELER	STRATEJİK HEDEFLER	AKTÖRLER/İLGİLİ KURUMLAR	GÖSTERGELER
Üsküdar	Halkın yaşam standartlarını yükseltmek, planlı bir kentsel yaşama kavuşmasını sağlamak için doğal, tarihi ve kültürel mirasa sahip çıkarak kentsel altyapı ve üstyapı hizmetlerini sunmak.		Uygulaması gerçekleştirilen prestij cadde sayısı (Adet) ; Üsküdar Mevlevihanesi restorasyon projesi uygulama yapım işinin tamamlanması (%); Din Görevlileri Yaşam Merkezi'nin yapılması (%) .
	Kültür, sanat, spor ve turizm faaliyetlerini geliştirerek sosyal hayatta marka bir şehir oluşturmak.		Çocuklar için düzenlenen kültür sanat etkinliği (sinema, animasyon ve tiyatro) sayısı (Adet) ; Dağıtımı yapılan kültürel yayım sayısı (Adet) ; Düzenlenen kültür sanat etkinliği (konser, tiyatro, anma gecesi, seminer, sohbet, söyleşi vb.) sayısı (Adet) ; Düzenlenen kültür sanat etkinliklerine katılan kişi sayısı (Kişi) ; Şehir Müzesi'nin açılması .

EK 2 B**KÜLTÜREL ÇEŞİTLİLİK, TOPLUMSAL CİNSİYET, ETNİK ÇEŞİTLİLİK VE DİNİ İNANÇ ÖZGÜRLÜĞÜ KONULARINA DEĞİNME**

İBB	Dezavantajlı grupların yaşam kalitesinin artırılmasına katkı sağlayarak hizmetleri etkinleştirmek ve yaygınlaştırmak. Yetişkinlere, gençlere ve çocuklara yönelik kültürel, eğitsel ve sosyal destek hizmetleri sağlamak.
Beşiktaş	Ayrımcılık ile karşılaşma riski altında yaşayan toplum kesimlerinin sorunlarını dile getiren uluslararası günlerde etkinlikler düzenlenmesi. İlçemizdeki tüm dinlere ait ibadethanelerin tanıtım faaliyetlerinin yapılması. Farklı dinlerden olan vatandaşlarımızın önemli günlerinin hatırlanması ve dini bayramlarının kutlanması.
Beyoğlu	Dezavantajlı grupların sosyal hayata katılımını sağlamak. Gençlere farklı kültürleri tanıtmaya yönelik gençlik değişim programları düzenlemek
Fatih	Bireysel ve toplumsal yaşam seviyesini ve kentlilik bilincini yükseltmeye yönelik sosyokültürel uygulamalar gerçekleştirmek ve bu uygulamalara erişimi artırmak (Ramazan etkinlikleri düzenlemek, kadının güçlenmesine yönelik faaliyet ve projeler gerçekleştirmek). Dezavantajlı gruplara yönelik program, proje vb. geliştirmek ve projelere erişimi sağlamak.
Kadıköy	Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve LGBTİ bireylerin Kadıköy'de eşit, özgür ve güvenceli yaşamaları için gerekli tüm koşulları oluşturmak.
Şişli	Etnik, dini ve/veya cinsiyet kimliği ve yönelimi nedeniyle ayrımcılığa uğrayan yurttaşların sosyal yaşama katılımlarını kolaylaştırıcı, toplumsal bütünleşmeyi sağlayıcı ve ulaşımalarının engellendiği alanlarda sorunlarını giderici önlemler alınacak, her türlü ayrımcılığa karşı kent politikaları geliştirilecek.
Üsküdar	Maddi, manevi ve fiziksel anlamda imkânları kısıtlı olan ve/veya desteğe ihtiyaç duyan kesimlerin refah seviyesini yükseltecek sosyal hizmetler üretmek ve sunmak. Desteğe ihtiyaç duyan kadınlarımıza pozitif ayrımcılık yapılacak ve kadınlarımızın sosyal, kültürel ve ekonomik yaşamdaki rolünün güçlendirilmesi sağlanacaktır. İnsan haklarına duyarlılığı geliştirmek amaçlanarak [...] Üsküdar'da yaşayan vatandaşlarımızın bilinç düzeyinin yükseltilmesiyle toplumsal bütünleşme sağlanarak ilçeye ve ülkeye aidiyet duygusu kuvvetlendirilecektir.

KAYNAKÇA

Kitaplar ve Makaleler

Aksoy, A. & Enlil, Z. (2011). *Kültür Ekonomisi Envanteri İstanbul 2010*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Aksoy, A. & Kutlu, Ü. Z. (2011). Kültürel Haklar, Kültürel Çeşitlilik ve Katılımcı Kültür Politikaları. Serhan Ada (Der.). *Sivil Toplum Gözüyle Türkiye Kültür Politikaları Raporu* içinde (s. 105-112). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Belfiore, E. & Bennett, O. (2010). Beyond the Toolkit Approach, Arts Impact Evaluation Research and the Realities of Cultural Policy-Making. *Journal for Cultural Research*. 14:2, 121-142.

Blomkamp, E. (2011). Comparing the Uncertain Terrain of Local Cultural Governance in Australia and New Zealand. *Australian Political Science Association Conference*. Canberra, Erişim tarihi: 8 Ocak 2016. http://www.academia.edu/934681/Comparing_the_Uncertain_Terrain_of_Local_Cultural_Governance_in_Australia_and_New_Zealand

Canada Cultural Development Network (2010). Arts Indicators for Local Government: Valuing, Planning for and Measuring the Contribution of the Arts in Local Government in Australia. Erişim tarihi: 15 Haziran 2015. <http://www.culturaldevelopment.net.au/downloads/ArtsIndicators-PartB1.pdf>

Dervişoğlu Okandan, G. (2016). The Effect of Cultural and Creative Industries on Economic Development of the Cities: A Comparative Analysis of Turkey and UAE. *Comparative Political and Economic Perspectives on the MENA Region*. IGI Global. s.320-340.

Diğer, İ. & Enlil, Z. & Ünsal, D. (2011). Tarihi ve Kültürel Miras. Serhan Ada (Der.) *Sivil Toplum Gözüyle Türkiye Kültür Politikası Raporu* içinde (s.75-84). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Dunphy, K. ve diğerleri (2013). Cultural Planning Practices in Local Government in Victoria, Proceedings of the 3rd National Local Government Researchers' Forum. Adelaide, South Australia.

Dunphy, K. (2010). How Can the Impact of Cultural Development Work in Local Government Be Measured: Towards More Effective Planning and Evaluation Strategies. *Local Global: Identity, Security, Community*. 7, s.100-119. Erişim tarihi: 18 Haziran 2015. <http://dro.deakin.edu.au/view/DU:30045459>.

Erdönmez, E. & Akı, A. (2005). Açık Kamusal Kent Mekanlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri. *YTÜ Mimarlık Fakültesi e-Dergisi*. 1:1. s.67-87.

Ertürk, E. (2011). *Yerel Kültür Politikaları El Kitabı: Adımlar, Araçlar ve Örnekler*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Evans, G. (2001). *Cultural Planning: An Urban Renaissance?* New York: Routledge.

Everitt, A. (1999). *The Governance of Culture: Approached to Integrated Cultural Planning and Policies*. *Cultural Policies Research and Development Unit*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.

Gabe T., Florida R., Mellander C. (2013). The Creative Class and the Crisis. *Cambridge Journal of Regions, Economy, and Society*. 6, s.37-53

Hawkes, J. (2001). *The Fourth Pillar of Sustainability : Culture's Essential Role in Public Planning*. The Cultural Development Network. Melbourne: Common Ground Publishing.

İnce, A. (2009). Yerel Düzlemdeki Kamu İdareleri ve Kültür Politikaları. Serhan Ada / Ayça İnce (Der.). *Türkiye'de Kültür Politikalarına Giriş* içinde (s.219-245). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Jackson, R. M. ve diğerleri. (2006). Cultural Vitality in Communities Interpretation and Indicators. Urban Institute Culture, Creativity and Communities Program. Erişim Tarihi: 18 Haziran 2015. <http://www.urban.org/research/publication/cultural-vitality-communities-interpretation-and-indicators>

Kutlu-Tonak, Z.(2016). Participation and the Right to the City: The Case of Turkey. *ODTÜ Gelişme Dergisi*. Ocak. s.457 - 480.

Markusen, A. & Gadwa, A. (2010) Arts and Culture in Urban or Regional Planning: A Review and Research Agenda. *Journal of Planning Education and Research*. 29(3). s.379-391.

Mercer, C. (2006). *Cultural Planning for Urban Development and Creative Cities*. Erişim Tarihi: 20 Haziran 2015. http://www.kulturplan-oresund.dk/pdf/Shanghai_cultural_planning_paper.pdf.

Raporlar

Birleşmiş Milletler Endüstriyel Gelişme Örgütü. Women in Creative Industries. *UnidoGender*. 4. Erişim Tarihi: 21 Ocak 2016. http://www.unido.org/fileadmin/user_media_upgrade/What_we_do/Topics/Women_and_Youth/UNIDO_Gender_Newsletter_NO.4_A4.pdf

Council of Europe(CoE). Intercultural Cities: Towards a Model for Intercultural Integration | Avrupa Konseyi(AK). Kültürlerarası Entegrasyon Modeline Doğru. https://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/culture/Cities/ICCMModelPubl_en.pdf

CoE, Presentation of the Cultural Policy Review of Turkey | Avrupa Konseyi, Kültür Politikası Raporu: Türkiye Kültür Politikası Değerlendirme Raporu http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/culture/Reviews/CDCPP-Bu-2013-2-Turkeyexperts_en.pdf

CoE, The Intercultural City Step by Step | Avrupa Konseyi, Kültürlerarası Şehirler Doğru Adım Adım. <https://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/culture/Cities/ICCstepbystepAugust2012.pdf>

Creative City Network of Canada, Cultural Mapping Toolkit | Kanada Yaratıcı Şehirler Ağı, Kültürel Haritalandırma İçin Araçlar http://www.creativecity.ca/database/files/library/cultural_mapping_toolkit.pdf

Creative City Network of Canada, Cultural Planning Toolkit | Kanada Yaratıcı Şehirler Ağı, Kültürel Planlama için Araçlar. http://www.creativecity.ca/database/files/library/cultural_planning_toolkit.pdf

Cultural Policy in Turkey: National Report | Türkiye Kültür Politikası Ulusal Raporu. http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/culture/Reviews/CDCPP-Bu-2013-19-Turkeynational_en.pdf

Dünya Şehirleri Kültür Raporu 2012 Özet Tercüme. http://www.worldcitiescultureforum.com/assets/others/D%C3%BCnya_%C5%9Eehirleri_K%C3%BClt%C3%BCr%C3%BC_Raporu_-_%C3%96zet_%C3%87eviri.pdf

IFACCA (2006). Statistical Indicators for Arts Policy | Sanat Politikaları İçin İstatistiki Göstergeler. <http://media.ifacca.org/files/statisticalindicatorsforartspolicy.pdf>

İzmir Kalkınma Ajansı (2013). İzmir 2012 Kültür Altyapısı ve Kültür Ekonomisi Envanteri ve İzmir Kültür Ekonomisi Gelişme Stratejisi http://www.izka.org.tr/files/planlama/2_bolge_plani_dokumanlari/2014-2023/izmir_kultur_stratejisi.pdf

New South Wales Ministry for the Arts, Cultural Planning Guidelines for Local Government | New South Wales Sanat Bakanlığı Yerel Yönetimler İçin Kültürel Planlama Rehberi <http://lisadavidmegan.wikispaces.com/file/view/Cultural+Planning+Guidelines+for+Local+Government.pdf>

Recognizing the Role of Culture to Strengthen the UN Post-2015 Development Agenda | 2015 Sonrası Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Güçlendirilmesinde Kültürün Rolünü Tanımlamak. http://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/libraries-development/documents/culture_sdfs_-_targets_indicators_201502_-_def.pdf

UCLG Committee on Culture Agenda 21 for Culture | UCLG Kültür Komitesi, Kültür için Gündem 21. <http://www.agenda21culture.net/index.php/documents/agenda-21-for-culture>

UCLG Culture 21: Actions | UCLG, Kültür 21: Eylemler. http://www.agenda21culture.net/images/a21C/nueva-A21C/C21A/C21_015_en.pdf

UCLG Culture Summit: Culture and Sustainable Cities | BŞYY Kültür Zirvesi: Kültür ve Sürdürülebilir Şehirler. http://www.uclg.org/sites/default/files/cumbre_bilbao_eng_af.pdf

UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity | UNESCO Kültürel Çeşitlilik Evrensel Bildirgesi. http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13179&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

United Cities and Local Governments(UCLG), Culture: Fourth Pillar of Sustainable Development | UCLG, Kültür: Kalkınmanın Dördüncü Ayağı. <http://www.agenda21culture.net/index.php/docman/-/1/393-zzculture4pillarsden/file>

World Cities Culture Report 2015 | Dünya Şehirleri Kültür Forumu 2015. <http://www.worldcitiescultureforum.com/news/world-cities-culture-report-2015-now-published>

Yaratıcı Endüstriler Konseyi Derneği (YEKON) (2014). İstanbul Yaratıcı Ekonomik Çalışmaları Atölyesi Final Raporu. İstanbul Bilgi Üniversitesi Kültür Politikaları ve Yönetimi (KPY) Araştırma Merkezi.

Yurtdışından Belediyelerin Kültürel Planları

Barcelona Kültür İçin Stratejik Plan. <http://www.bcn.cat/plaestrategicdecultura/english/index.html>

Chicago Kültürel Planı. <http://www.cityofchicago.org/content/dam/city/depts/dca/Cultural%20Plan/ChicagoCulturalPlan2012.pdf>

Columbus Sanat Bölgesi Stratejik Planı. <http://www.columbus.in.gov/redevelopment/columbus-arts-district-strategic-plan>

Florida Kültür İçin Stratejik Plan. <http://dos.myflorida.com/cultural/about-us/strategic-plan>

Islington İçin Kültür Stratejisi. [http://www.islington.gov.uk/publicrecords/library/Leisure-and-culture/Business-planning/Policies/2011-2012/\(2012-03-03\)-Cultural-Matters-\(1\).pdf](http://www.islington.gov.uk/publicrecords/library/Leisure-and-culture/Business-planning/Policies/2011-2012/(2012-03-03)-Cultural-Matters-(1).pdf)

Londra Kültür Stratejisi 2012-17. <http://democracy.cityoflondon.gov.uk/documents/s5956>

San Francisco Sanat Komisyonu Stratejik Planı. <http://www.sfartscommission.org/strategic-plan-2>

Sanat ve Kültür İçin Tokyo Vizyonu. <http://www.seikatubunka.metro.tokyo.jp/lang/en/vision.html>

St. Petersburg Kültürel Planı. http://www.stpete.org/arts_and_culture/community_cultural_plan.php

Sugarland Kültürel Planı. <http://www.sugarlandtx.gov/DocumentCenter/View/1572>

Sydney Kültür Politikası ve Eylem Planı 2014-2024. http://www.cityofsydney.nsw.gov.au/_data/assets/pdf_file/0011/213986/Cultural-Policy-and-Action-Plan-2014-2024.pdf

Waterloo Kültürel Planı. <http://www.waterloo.ca/en/living/cultureplanning.asp>

İstanbul'dan Belediyelerin 2015 - 2019 Stratejik Planları

İstanbul Büyükşehir Belediyesi. http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/kurumsal/Birimler/StratejikPlanlamaMd/Documents/2010_2014/stratejikplan15_19.pdf

Beşiktaş Belediyesi. <http://www.besiktas.bel.tr/Resimler/file/Strateji-Kitab%C4%B1Web1.pdf>

Beyoğlu Belediyesi. http://www.beyoglu.bel.tr/download/stratejik_plan_2015-2019.pdf

Fatih Belediyesi. http://www.fatih.bel.tr/assets/photo2014/document/2015_2019_stratejik_plan.pdf

Kadıköy Belediyesi. http://www.fatih.bel.tr/assets/photo2014/document/2015_2019_stratejik_plan.pdf

Şişli Belediyesi. <http://www.sislibelediyesi.com/FileContent/Document/stratejik-plan/SP2015-201904.11.2014.pdf>

Üsküdar Belediyesi. <https://www.uskudar.bel.tr/userfiles/files/2015-2019%20Stratejik%20Plan.pdf>

Yasal Mevzuat

Belediye Kanunu. <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.Aspx?MevzuatKod=1.5.5393&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=&Tur=1&Tertip=5&No=5393>

Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi. <http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/06Turkish/TIntCovEcSocCulRights.pdf>

Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu. <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.Aspx?MevzuatKod=1.5.5018&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=&Tur=1&Tertip=5&No=5018>

Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik http://mevzuat.meb.gov.tr/html/26179_0.html

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu. <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5226.html>

UNESCO Kültürel Çeşitlilik Evrensel Bildirgesi. http://www.unesco.org.tr/dokumanlar/kulturel_ifadelerin_cesitliliği/EVRENSEL_B%C4%B0LD%C4%B0RGE.pdf

UNESCO Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi http://www.unesco.org.tr/dokumanlar/kulturel_ifadelerin_cesitliliği/SOZLESME.pdf

Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5366.pdf>

İSTANBUL KÜLTÜR SANAT VAKFI (İKSV)

İstanbul Kültür Sanat Vakfı (İKSV), kâr amacı gütmeyen ve kamu yararına çalışan bir kültür kurumu. 1973 yılından bu yana İstanbul'un kültür-sanat yaşamını zenginleştiren çalışmalar yürütüyor.

Düzenli olarak İstanbul Müzik, Film, Tiyatro ve Caz Festivalleri, İstanbul Bienali, İstanbul Tasarım Bienali, Leyla Gencer Şan Yarışması ve Filmekimi'ni düzenleyen, yıl boyunca özel etkinlikler gerçekleştiren vakıf, Nejat Eczacıbaşı Binası'nda yer alan Salon'da da farklı disiplinlerdeki etkinliklere ev sahipliği yapıyor.

Venedik Bienali'nde dönüşümlü olarak Uluslararası Mimarlık ve Sanat Sergilerindeki Türkiye Pavyonu'nun organizasyonunu ve Fransa'daki Cité International des Arts sanatçı atölyesindeki bir misafir sanatçı programının koordinasyonunu da üstlenen İKSV ayrıca kültür politikalarının geliştirilmesine katkıda bulunmak amacıyla araştırmalar yürütüyor ve raporlar hazırlıyor.

Vakıf ayrıca festivallerinde sunduğu ödüller, verdiği eser siparişleri ve yer aldığı yerel ve uluslararası ortak yapımların yanı sıra her yıl klasik müzik alanında çalışan bir gence sunduğu Aydın Gün Teşvik Ödülü ve yine her yıl üstün başarılı bir edebiyat çevirisinin çevirmenine sunduğu Talât Sait Halman Çeviri Ödülü ile güncel kültür-sanat üretimini destekliyor.

www.iksv.org

İKSV'nin kültür politikaları çalışmaları kapsamında hazırlanan bu rapora ve daha önce yayımlanan aşağıdaki tüm raporlara iksv.org web sitesinden ve İKSV Kitaplık uygulamasından ulaşabilirsiniz.

İstanbul'da
Kamusal Alanda
Sanat Uygulamaları İçin
Öneriler,
Temmuz 2011

İstanbul
Kültür Sanat Vakfı
Ekonomik Etki
Araştırması,
Aralık 2012

Uluslararası
Güncel Sanat
Bienallerinin
Finansmanı,
Şubat 2013

Türkiye'de
Sanat Eğitimi
(Yeniden)
Düşünmek,
Aralık 2014

Değerli katkıları için
teşekkür ederiz.
Zülal Fazhoğlu Akın
Zeynep Atalay
Dicle Gülşahin
Sadife Karataş Kural
Matthieu Prin
Yasemin Zeytinoglu

Amsterdam, New York, Seul,
Tokyo, Toronto ve Viyana
Belediyeleri
Beşiktaş, Beyoğlu, Fatih, Kadıköy,
Şişli, Üsküdar Belediyeleri ile
İstanbul Büyükşehir Belediyesi

İstanbul Şehir Üniversitesi Şehir
Araştırmaları Merkezi

Raporla ilgili görüş bildirdikleri
için teşekkür ederiz.
Doç. Dr. Asu Aksoy
Devrim Çubukçu
Hüseyin İrmak
Esmâ Firuze İncili
Leyla Şimşek
Prof. Dr. Fikret Toksöz
Yrd. Doç. Dr. Deniz Ünsal

Yayıma Hazırlayanlar
Özlem Ece
R. Gökçe Sanul
Ceren Yartan
Doç. Dr. Eda Ünlü Yücesoy

Grafik Tasarım
Bülent Erkmen

Düzeltili
Ceren Yartan

Baskı Öncesi Hazırlık
Barış Akkurt, BEK

Baskı
Ofset Yapımevi

*İstanbul Kültür Sanat Vakfı'nın
kültür politikaları çalışmalarını
kapsamında hazırlanmıştır. Kaynak
göstermek kaydıyla doğrudan veya
dolaylı olarak kullanılabilir.*

Kültür Politikaları Çalışmaları
Departmanı ile ilgili daha fazla
bilgi için: www.iksv.org/tr/
hakkimizda/kultur_politikalari

© İstanbul Kültür Sanat Vakfı
Nejat Eczacıbaşı Binası
Sadi Konuralp Caddesi No: 5
Şişhane 34433 İstanbul
T: 0212 334 07 00 (pbx)
F: 0212 334 07 02
info@iksv.org
www.iksv.org

İstanbul, Şubat 2016

**İSTANBUL
KÜLTÜR
SANAT
VAKFI**

